

Desember 2008 - 22. årgang

Syndrom

Medlemsblad for Arbeidsmiljøskaddes Landsforening

Kunnskapssenteret med nytt prosjekt

Side 7

"Snåsamannen"

Side 24

TILSLUTTET
NORGES HANDIKAPFORBUND

Syndrom

Medlemsblad for Arbeidsmiljøskaddes
Landsforening (A.L.F.)
Tilsluttet Norges Handikapforbund (NHF)

Besøksadresse:

Schweigaards gate 12

Postadresse:

Postboks 9217 Grønland, 0134 Oslo

Telefon 24 10 24 00 / 25 36

Telefaks 24 10 24 99

E-post helseskader@nhf.no

Kontaktperson i NHF:

Ellen Trondsen

A.L.F.s internettside: www.alfnorge.no

Ansvarlig redaktør: A.L.F.s hovedstyre

Layout: Torill Older

Trykk: Allservice AS

Forsidefoto: Jan Arne Dammen

A.L.F.s hovedstyre:

Leder:

Lars Kristian Hille

Postboks 168, 4502 Mandal

Telefon 38 26 11 65 / Mobil 91 30 88 73

Telefaks 38 26 55 62

E-post: kr-hil@frisurf.no

Nestleder:

Oddvar Petersen

Bertramjordet 22, 1251 Oslo

Telefon 24 10 25 36 (kl 10 - 15)

Mobil 45 01 80 65

Telefaks 24 10 24 99

E-post: helseskader@nhf.no

oddvar.petersen@gmail.com

Styremedlemmer:

Frode Steen Gunstensen

Moen, 6440 Elnesvågen

Telefon 71 26 50 82 / Mobil 99 74 66 72

Telefaks 71 26 50 82

E-post: frode@alfnorge.no

Jens Olav Solli

Gamle Sandvigs vei 21

4816 Kolbjørnsvik

Telefon 37 01 11 25 / Mobil 90 60 12 33

E-post: jensolli@start.no

Geir Werner

Norderhovgt. 34, 0654 Oslo

Mobil 92 82 06 75

E-post: oslogolf@yahoo.no

Varamedlemmer:

Jan Bjørn Isaachsen

Volkedalsv. 43, 4513 Mandal

Telefon 38 26 25 87 / Mobil 99 26 25 87

E-post: jbi@vabb.no

Marit Rokkones

Mariannestien 2, 7105 Statsbygd

Telefon 73 85 22 55 / Mobil 90 56 97 18

E-post: marokko@online.no

Jan Terje Biktjørn

4480 Kvinesdal

Telefon 38 35 45 65

E-post: jan.bik@c2i.net

Jan Erik Tandberg

Næpetrø. 11, 4790 Lillesand

Telefon 37 27 16 47 / Mobil 91 53 63 59

E-post: je-tan@online.no

Svein Bedin

Heggli, 7600 Levanger

Telefon 74 09 58 28 / Mobil 95 15 64 81

E-post: sve-bedi@online.no

Innhold

Nytt fra hovedstyret	5
A.L.F Offshore	6
Kunnskapssenteret med nytt prosjekt	7
Veiledningshjørnet	10
Graffitivegger	12
Vellykket kjemikalieseminar	14
Diagnostisering av skader og sykdom forårsaket av toksisk gass kan være krevende	16
Det skulle ta 20 år	18
Årsmøte A.L.F 2009	19
Fortsatt store mangler på informasjon om farlige kjemikalier	20
De miljøskadde og forsikringsselskapene	21
El Albir	22
Nytt fra lokallagene	24
Økt dødelighet hos asfaltarbeidere grunnet lungelidelser	31

A.L.F.s hovedstyre

Leder Lars Kristian Hille
Medlem av fagrådet
Økonomi og administrativt ansvar

Nestleder Oddvar Petersen
Medlem av fagrådet
Media- og prosjektansvarlig

Styremedlem Frode Steen Gunstensen
Leder for redaksjonskomiteen

Styremedlem Jens Olav Solli
Lokallagskontakt

Styremedlem Geir Werner
Sekretær og A.L.F-arrangement

Varamedlem Jan Bjørn Isaachsen
Veiledning og forebyggende

Varamedlem Marit Rokkones
Pårørendekontakt

Varamedlem Jan Terje Biktjørn
Helsesituasjon for offshoreansatte og forebyggende

Varamedlem Jan Erik Tandberg
Måling, data, forebyggende og eksponerings-
forhold for offshoreansatte

Varamedlem Svein Bedin
Forebyggende

Hva skjer?

Det som er åpenlyst er at vi kan se ut av vinduet for å konstatere at høsten har forlatt oss i en våt og kald stemning, og at vinteren begynner å sette sitt preg på vår hverdag.

Men det skjer endringer og nye ting innen våre interessefelt også!

Vi har en utvidet valgkomité som nå legger siste hånd på et forslag til ny organisasjons modell for Arbeidsmiljøskaddes Landsforening.

Det er meningen at forslaget skal behandles av Hovedstyret i november, og deretter sendes ut til alle lokallag på høring, og resultatet av dette skal legges frem, diskuteres og avgjøres av vårt årsmøte til våren i Kristiansand.

I forbindelse med årsmøtet arbeider vi også med å få til en veiledningsdel, hvor vi setter av tid til foredrag og andre presentasjoner i tilknytning til vårt veiledningsarbeid.

Vi prøver blant annet å få en advokat med yrkesskade/sykdom – som spesialfelt – til å holde et innlegg om dette.

Ellers ble det i Statsråd nov. 2007 nedsatt et faglig utvalg som skulle foreta en bred gjennomgang av hvilke sykdommer som skulle godkjennes som yrkessykdom – en liste over sykdommer som ikke har vært revidert på 50 år.

I juni 2008 leverte utvalget sitt resultat til Arbeids- og inkluderingsdepartementet, som nå vil lage en tilråding for eventuell godkjenning av dette arbeid.

Svakheten i utvalgets innstilling er vel at det på grunn av bergrenset tidsramme ikke har rukket å vurdere alle de momenter som lå i utvalgets mandat, men en god del er gjennomgått, og det er foreslått å inkludere en del muskel- og skjelettsykdommer, og psykiske sykdommer begrenset til posttraumatiske stresslidelser, samt mulige fosterskader.

Man har valgt ikke å føre opp bl.a. MCS eller multippel kjemisk overfølsomhet, men det er foreslått et "sikkerhetsnett" for yrkessykdommer som ikke er dekket av ovennevnte liste, og her vil jo godkjenning gjelde sjeldne sykdommer, sykdommer hvor ny kunnskap viser yrkessykdomssammenheng, og til sist spesielle enkelttilfeller som det fremstår som klart urimelig ikke å godkjenne som yrkessykdom.

Sistnevnte vil jo stille store krav til utredning og yrkesmedisinsk kompetanse, og ikke minst evne til å fremme den enkelte sak, som vi vil følge med stor interesse fremover. og vi venter i spenning på departementets avgjørelse.

Forumet for avdelingsledere ved de regionale arbeids- og miljømedisinske avdelinger og statens arbeidsmiljøinstitutt STAMI har startet et prosjektarbeid via Kunnskapscenteret – som er det nasjonale kunnskapscenteret for helsetjenesten.

Prosjektets formål er: Utredning av pasienter med mulig yrkesbetinget løsemiddelskade og prosjektet og ikke misnt resultatet, er jo av meget stor interesse for alle våre medlemmer.

LEDEREN HAR ORDET

Lars Kristian Hille

Prosjektet vil offentliggjøre et notat 18.12.08 og kunnskapsoppsumming forventes offentliggjort 4.09.09.

Dette er et prosjekt i kjerneområdet av våre interessefelt og vi vil selvsagt følge dette nøye.

Dette medfører også at vi vil gjøre en henvendelse til departementet i forbindelse med A.L.F, med spørsmål om at vi som eneste organisasjon med dette arbeids- og interessefelt får bli høringsinstans og deltager i alle offentlige utredninger innen vårt virkefelt.

Vi besitter i dag gode kunnskaper på disse områdene, og det burde være av offentlig interesse å benytte dette, samtidig som det er av vital betydning for våre medlemmer.

De beste ønsker til alle medlemmer, pårørende og våre mange venner!

Materiellfrister for Syndrom i 2009

Nr. 1 - utgivelse uke 10

Materiellfrist: 30. januar

Nr. 2 - utgivelse uke 25

Materiellfrist: 15. mai

Nr. 3 - utgivelse uke 39

Materiellfrist: 21. august

Nr. 4 - utgivelse uke 51

Materiellfrist: 13. november

Rosebusken

I hagen til naboen min står en rosebusk. Rosene er varme gule og kronbladene har ferskenfargede kanter. Den er vakker. Og jeg ser den hver dag jeg går forbi. Jeg blir glad av den! Jeg ser at den står rett i stilken og har eviggrønne blad liksom kristtorn. Den har to roser, og den ene har sluppet flere av sine kronblader på den ennå grønne bakken. Jeg har i mitt stille sinn døpt rosen for Viktoria.

Neste morgen ser jeg at bakken rundt rosebusken er helt full av de varme gule kronbladene. Det er som den strør av sin rikdom så jeg skal få se hvor vakker den er. Jeg blir glad av denne fargen. Den sprer varme inni meg. Gult minner meg om solen. Jeg ser alltid opp på den hver morgen, som mot en god venn.

Neste dag er den ene rosen ikke rose mer. Den har blitt en tistel. Men den har en igjen! Den folder sin varme gule farge ut mot meg, og jeg kjenner at jeg smiler. Noe sprer seg inni meg, en

slags varme, og jeg vet at det er rosens skyld. Den siste rosen er utrolig vakker. Kronbladene har skjelvende doggråper som speiler det første bleke morgenlyset.

Jeg har hoppet over søndag og er spent på mandag. Har den overlevd?

Jo, den har. Men nå ser jeg det, det er som et kretsløp. Den viser meg et kretsløp. Denne rosen har og sluppet sine kronblader på den, i dag, litt frosne bakken. De ligger der som sprø porselensskår, stive av nattens nye frost. Noe inni meg skjelver.

Tirsdag er en tung dag, for der er ingen rose i hagen til naboen min.

Derimot er der to tistler og de minner meg om den standhaftige tinnsoldat, rett i ryggen, som en grenader, ventende på hva da?

Jo, den har fått to nye knopper. To nye roseknopper og det er 21. november!

De to tistlene står som voktere, ventende på det nye liv, som fin-

FRA REDAKSJONEN

Frode Steen Gunstensen

nes i de to stramt sammenfoldede roseknoppene

De har levd seg ferdig og gitt liv til de nye rosene.

Akkurat som foreldre gir liv til sine barn og mister sin sevj og kraft.

Den neste dagen har det på nytt skjedd noe i naboen hage.

Nye roser har foldet seg ut, disse er også gule, seierssterke og vakre, og jeg vil at de skal hete Viktoria.

Og jeg vet at rosene vil gjøre meg glad og lyse opp mine morgener lenge ennå.

Og inni meg kjenner jeg at alle mine stive morgenmuskler smiler.

ADVOKATFIRMAET

JUDICIUM DA

LEON LARSEN • NILS E. TANGEDAL • GUNNAR NÆSS
HELGE POSNER • LASSE SOLBERG • WENCHE AA. SVOREN

MEDLEMMER AV DEN NORSKE ADVOKATFORENING

Vårt firma har mange års erfaring med personskadesaker, yrkesskader og yrkessykdommer/miljøskader.

Vi tar oppdrag fra hele landet. Vårt personskadeteam er Leon Larsen, Helge Posner og Wenche Aa. Svoren.

Vi gir en første konsultasjon gratis.

Strandgaten 1, Postboks 764 Sentrum
5807 BERGEN

E-post: advokat@judicium.no

Tlf. 55 21 01 50

Faks 55 21 01 99

Nytt fra hovedstyret

Ny organisasjonsmodell

Valgkomiteen til årsmøtet 2009 har som mandat fra årsmøtet 2007 å se på A.L.Fs fremtidige organisasjon og eventuelt komme med forslag til årsmøtet 2009 til en fremtidsrettet organisasjon.

Valgkomiteen har jobbet med dette over en lengre periode, og vil legge fram et forslag til hovedstyret.

Det endelige vedtaket skal gjøres på A.L.Fs årsmøte i april 2009.

Høringer

A.L.F er høringsinnstans i forskjellige offentlige høringer. Høringer er et tidlig stadium i en prosess som til slutt skal bli et større offentlig dokument og eller en stortingsproposisjon. Denne gangen var det Forsvaret som gjerne ville høre A.L.F. Høringsnotatet fra Forsvaret omhandlet endring av lovverket i Forsvaret i forbindelse med psykiske skader som er påført personell i Forsvarets tjeneste. Vi er vel alle klar over at dette gjelder soldater som har vært i aktiv tjeneste rundt om i verden og fått psykiske skader som følge av dette. A.L.F vil at denne type skader skal det ordnære helsevesenet ivareta snarest mulig.

Årsmøte A.L.F 2009

Årsmøte 2009 skal avholdes i Kristiansand den **24. – 26. april 2009**. Det skal også være et veiledningsmøte i forbindelse med årsmøtet. Møtene skal være på Hotell Quality Resort Kristiansand Dyreparken.

Saker som ønskes behandlet av årsmøtet 2009 må være A.L.F

Hovedstyre i hende **innen 24. februar 2009**.

Videre så minner vi om at A.L.Fs lokallag må avholde sine årsmøter innen utgangen av mars måned. Husk at det er lokallagets årsmøte som skal velge delegater til A.L.Fs sentrale årsmøte 2009, jmf.: A.L.Fs vedtekter § 7 Årsmøte.

Forslag/saker sendes til:
A.L.F Hovedstyre / NHF
Postboks 9217, Grønland
0134 Oslo

Se eget oppslag i bladet!

A.L.F Vestfold

Er i gang igjen. det var invitert til et oppstartmøte i Sandefjord den 23. september. Det er også opprettet et styre i Nordland.

Rimelige tannleger i Bulgaria

Det ble orientert om rimelige og gode tannleger i Bulgaria. Visstnok skal man kunne ha en god ferie samtidig som man har tannbehandling. Prisen for ferien og tannbehandling skal være vesentlig billigere enn tannbehandling i Norge.

Ny møteklubber

Etter 20 år fikk endelig A.L.F en møteklubber. Møteklubben er ikke hvilken som helst klubbe den er håndlaget av Olav Olavsbråten. Olav laget klubben med stativ som en 20-års gave til A.L.F. Hele hovedstyret takker for gaven.

Veileder/likemannskurs

I april ble det arrangert et veileder-/likemannskurs i A.L.F. Kurset ble avholdt på Quality airport hotell Gardermoen. 19

kursdeltakere gjennomførte et tett program den 18. – 20.4. programmet var snekret sammen av to kursledere Jan Bjørn Isaachsen og Bent Bentsen. Gjeste foreleser fra NHF var Kristin Berg. Kurset ble gjennomført i plenum med enkelte samtalegrupper. Målet med kurset var Gjennomgang og praktisk arbeid med A.L.Fs veiledningsmappe og datablader, NHFs tilbud om veiledningstjenesten og gjennomgang av det å være gruppeleder i A.L.Fs samtalegrupper.

Landsmøte i Norges Handikapforbund 2009

Landsmøtet avholdes **5. – 7. juni** i Lillestrøm.

Saker som lokallag, regioner, hovedstyret i landsforeningene og NHFUs sentralstyre ønsker behandlet i landsmøtet, skal i henhold til NHFs lover § 2-2 meldes til sentralstyret innen 4 måneder før landsmøtet avholdes, dvs. **innen 5. februar 2009**.

Det minnes om at i henhold til NHFs lover § 29-1 er det bare Sentralstyret, regionstyrene, hovedstyrene i landsforeningene og NHFUs sentralstyre som kan fremsette forslag om endring av NHFs lover. Lokallag som ønsker å endre lovene må fremme sine forslag for hovedstyret, som igjen evt. fremmer disse overfor landsmøtet.

Dersom lokallag ønsker å fremme et lovendringsforslag, må dette først behandles i hovedstyret. For at vi skal få tilstrekkelig tid til behandlingen, må forslaget sendes leder på e-post: kr-hil@online.no **innen 12. januar 2009**.

A.L.F Offshore

Informasjon til våre offshore medlemmer

Da A.L.F Offshore-gruppen ble startet i Arbeidsmiljøskaddes Landsforening, ble denne lagt inn under A.L.F Oslo med samme status som våre fylkeslag.

Dette ble gjort av praktiske årsaker fordi styret i A.L.F Offshore ønsket å fungere som en ressursgruppe for alle offshore-medlemmer, men uten kapasitet til å drive formell administrasjon.

Dette har fungert, men det har skapt en del forvirring for medlemmer i A.L.F Offshore utenfor Oslo, og har ikke kunnet tilby medlemmene på landsbasis lokal oppfølging for problemer utover offshore-delen.

A.L.F har som kjent som ett av sine hovedformål å kunne gi råd, støtte og veiledning på lokal-, fylkes- og landsbasis.

For å imøtekomme behovet for tettere oppfølging og veiledning over hele landet er det derfor i samråd med A.L.F Offshore besluttet at alle offshore-medlemmer vil stå som medlemmer i det som nå heter A.L.F Offshore.

Her vil hver enkelt få informasjon og veiledning om hva som skjer i offshoresaker.

I tillegg er det mulig å danne flere ressursgrupper innen A.L.F Offshore med sikte på tilbud om spisskompetanse på andre felter innen offshore.

Hvert enkelt medlem i A.L.F Offshore vil bli automatisk innmeldt i det fylkeslag hvor de er bosatt, med virkning fra 1. januar 2009.

Dette medfører at alle offshore-medlemmer vil kunne benytte seg av A.L.Fs tilbud om veiledning, støtte og andre tilbud som følger med et A.L.F medlemskap.

Dette er gjort ut fra en felles enighet om at en slik ordning vil tjene alle medlemmene på beste måte.

Med vennlig hilsen

*Lars Kristian Hille
Leder / sign.*

ADVOKATFIRMA

Wangensteen, Wigemyr & Co DA

Firmaet er blant de største advokatfirmaer på Sørlandet. Våre 12 erfarne advokater yter bistand innenfor de fleste rettsområder:

Alminnelig forretningsjus * Fast eiendoms rettsforhold
Odelsrett * Bygge- og reguleringsaker * Bobehandling
Erstatningsrett-personskade * Yrkesskader/sykdommer
Forsikringsrett * Trygderett * Strafferett * Arbeidsrett
Skatte- og avgiftsrett * Familie, arv og skifte

Våre advokater:

* Helge Wigemyr	* Johan F. Gjesdahl
* Reidar Wangensteen	* Ivar Sveen
* Erik Eriksen	* Bjørgulv Rygnestad
* Yngve Andersen	* Erik Ottemo
* Kai Knudsen	* Inger Johansen
* Sverre Ellenes	* Ronny Chr. Håkonsen

Telefon 38 17 87 10 – Faks 38 02 04 58

Vestre Strandgt. 32, pb. 716, 4666 Kristiansand

ADVOKAT GRUPPEN
SAMARBEIDENDE ADVOKATER
TØNSBERG-SKIEN-ARENDAL-KRISTIANSAND-LISTA

15 års erfaring med

- Erstatning
- Yrkesskader/-sykdom
- Trafikkskader
- Forsikring
- Arbeidsrett
- Trygd
- Fast eiendom
- Ekspropriasjon

**ASKER-
ADVOKATENE**

Postboks 84 - 1371 Asker
Telefon 66 90 70 80 - Faks 66 90 70 81

Adv. BUGGE

Timeavtale 90 97 21 90 (mobil)
jb@askeradvokatene.no - www.askeradvokatene.no

Kunnskapssenteret med nytt prosjekt:

Utredning av pasienter med mulig yrkesbetinget løsemiddelskade

Hovedmålet er å utforme en systematisk kunnskapsoppsummering om dokumenterte nevrologiske langtids-effekter, eksponeringsgrad og diagnostikk ved yrkesbetinget løsemiddeleksponering.

Publisering av en summarisk litteraturoversikt som grunnlag for videre arbeid utgjør ett frittstående første delmål. På bakgrunn av litteraturoversikten utformes en detaljert prosjektplan for utformingen av kunnskapsoppsummeringen.

Oppdragsgiver	Forumet av avdelingsledere ved de regionale arbeids- og miljømedisinske avdelinger og Statens arbeidsmiljøinstitutt
Prosjektnummer	446
Prosjektleder	Vigdis Lauvrak
Arbeidsgruppe	Bjørn Anton Graff Ingrid Harboe Inger Natvig Norderhaug
Referansegruppe	Eksterne medarbeidere/ arbeidsgruppen Kari Troland, nevropsykolog, Haukeland univ. syk. HF, Knut Waterloo, nevropsykolog, Universitetet i Tromsø, Rita Bast-Pettersen, forsker/nevropsykolog, STAMI Olaf Aaserud, overlege/nevrolog, Rikshospitalet HF Endre Sundal, overlege/nevrolog, Haukeland univ.syk. HF Randi Olsen, ass lege, Univ.syk. Nord Norge HF (Går ut i svangerskapspermisjon, blir holdt informert) Gerd Sissel Andorsen, overlege, Univ.syk. Nord Norge HF Ulf Skogen, yrkeshygieniker/toksikolog, Sykehuset Telemark HF Per Søstrand, yrkeshygieniker, Rikshospitalet HF Syvert Thorud, yrkeshygieniker/kjemiker, STAMI Martin Veel Svendsen, statistiker/siv ing, Sykehuset Telemark HF
Tidsplan	Offentliggjøring notat: 18.12.2008 Offentliggjøring kunnskapsoppsummering: 04.09.2009 Tidspunktet vil kunne påvirkes av endelig prosjektplan for kunnskapsoppsummeringen og planer for offentliggjøring i nasjonalt eller internasjonalt vitenskapelige tidsskrift.

Mandat

Kunnskapscenteret skal bistå og veilede den eksterne arbeidsgruppen med å utarbeide en kunnskapsoppsummering om diagnostisering av yrkesbetinget løsemiddeleksponering med fokus på spørsmålene under.

1. Hvilke langtidseffekter i nervesystemet er dokumentert i studier av arbeidere utsatt for yrkesbetinget eksponering for løsemidler?

Underspørsmål:

2. Hvilke langtidseffekter i nervesystemet er dokumentert i studier av pasienter med diagnostisert yrkesbetinget løsemiddelrelatert encefalopati eller polyneuropati?
3. Hvilke metoder benyttes for undersøkelse av effekter?
4. Hvilke metoder benyttes for rapportering av eksponering?
5. Hvor lang tid i yrker med antatt eksponeringsfare er benyttet som inklusjonskriterium?
6. For hvilke løsemidler eller yrker er det dokumentert en sammenheng mellom yrkesbetinget eksponering og nevrologiske skader?

Mål

Hovedmålet er å utforme en systematisk kunnskapsoppsummering om dokumenterte nevrologiske langtidseffekter, eksponeringsgrad og diagnostikk ved yrkesbetinget løsemiddeleksponering. Publisering av en summarisk litteraturoversikt som grunnlag for videre arbeid utgjør ett frittstående første delmål. På bakgrunn av litteraturoversikten utformes en detaljert prosjektplan for utformingen av kunnskapsoppsummeringen. Prosjektplanen godkjennes av kunnskapscenterets ledelse før arbeidet igangsettes.

- i) Et notat som gir en oversikt over relevant litteratur. Notatet utgjør et frittstående produkt beskrevet i denne prosjektplanen.
- ii) En detaljert prosjektplan for utforming av en systematisk kunnskapsoppsummering basert på identifisert litteratur.
- iii) En systematisk kunnskapsoppsummering for hele eller deler av den identifiserte litteraturen. Forutsetter godkjenning av detaljert prosjektplan.

Kort beskrivelse/ sammendrag

I Norge står fem regionale arbeids- og miljømedisinske avdelinger (AMAer) og Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI) for utredning av pasienter med mulig yrkesbetinget løsemiddelskade. Spesielt med hensyn til nevrologiske langtidseffekter som encefalopati (inkludert demens) og polyneuropati foreligger det usikkerhet og uenighet om det vitenskapelige grunnlaget for dagens diagnostiske praksis. Siden arbeidstagere som får en yrkesbetinget diagnose kan ha krav på yrkesskadeerstatning, medfører dette ikke sjeldent gjentatte kostbare utredninger og rettslige tvister. Økt kjennskap til forskningsbasert dokumentasjon av langtidseffekter av yrkesbetinget løsemiddeleksponering og forskningsbasert dokumentasjon av metoder for å påvise disse er av stor verdi for å oppnå en bedret og mer enhetlig diagnostisk praksis.

Kunnskapscenteret har påtatt seg å bistå og veilede en eksternt tverrfaglig arbeidsgruppe utgått fra representanter fra det nasjonale utredningsmiljøet i å utforme en kunnskapsoppsummering om diagnostisering av yrkesbetinget løsemiddeleksponering.

Bakgrunn

Prosjektet er opprettet for å bistå de norske utredningsmiljøene med et best mulig kunnskapsgrunnlag for diagnostisk praksis. Utredning av pasienter med mulige kroniske skader (langtidseffekter) i nervesystemet som følge av yrkeseksponering for løsemidler, foregår i hovedsak ved landets fem regionale AMAer og STAMI. De som får diagnostisert en slik skade vil kunne ha krav på yrkesskadeerstatning. I 1997 gjennomførte fagmiljøet selv en ikke publisert undersøkelse som viste store sprik mellom institusjonene, noe som samsvarer med erfaringer rapportert av andre.

Bakgrunn for spriket i utredningsresultatene er sammensatt. For det første er den vitenskapelige dokumentasjonen for yrkesbetingede effekter av langtidseksponering for løsemidler omdiskutert. Dette skyldes dels at begrepet løsemidler omfatter en lang rekke ulike kjemiske substanser, dels uenighet i hvorvidt kriteriene og klassifiseringen av aktuelle diagnoser (encefalopati, ICD-10 G92 og polyneuropati, ICD-10 G62) er hensiktsmessige og gode nok. Innbakt i dette ligger en prinsipiell uenighet omkring inklusjonskriterium (bruk av eksponering som diagnostisk kriterium), variasjon i utredningsomfang, uenighet og usikkerhet omkring vektlegging av mulige differensialdiagnoser, usikkerhet omkring virkemåter og eventuell genetisk predisposisjon, overføringsverdier fra dyrestudier, overføringsverdier mellom studier av ulike løsemidler og uenighet omkring risikoestimer. Videre er det lite standardisering av metodebruk ved utredning og ulik vektning av funn. Uenigheten og usikkerheten forsterkes i tilfeller der differensialdiagnoser

og andre årsakssammenhenger relatert til alkoholinntak, medikamentbruk, rusmisbruk, aldersvekkelse, og medfødte svekkelser ikke kan utelukkes. Videre er det kompliserende at eksponering for løsemidler i seg selv er antatt å gi økt disponering for f. eks alkoholmisbruk.

Resultatet av variasjon og usikkerhet omkring utredningsresultater er langvarige, kostbare og gjentatte utredninger som ikke sjeldent ender som saker og anker i trygde-, forsikrings- og rettssystemet. I følge utredningsmiljøene utføres omtrentlig fire hundre utredninger for løsemiddelbehandling encefalopati årlig i Norge. Ca halvparten utredes videre i trygdesystemet og ca en fjerdedel utredes på nytt ved ny institusjon. Dette er uheldig både for den som utredes, for den sakkyndige, og for de som er avhengige av sakkyndigvurderinger. Skal utredningene bli bedre er det viktig å dokumentere kunnskapsgrunnlaget for utredningsmetodikk og diagnose på best mulig måte.

Metoder

Søkestrategi

Systematiske søk i databasene Cochrane library, Campbell library, Medline, Embase, Psycinfo og Toxline.

Inklusjonskriterier

Populasjon:

Arbeidere med antatt yrkesbetinget langtidseksponering for løsemiddelskade og/eller pasienter med yrkesbetinget encefalopati eller yrkesbetinget polyneuropati diagnose.

Med yrkesbetinget langtidseksponering for løsemidler menes oppgitt eksponeringsgrad over tid og/eller kjent tid i arbeid med an-

tatt eksponering. Med løsemidler menes organiske løsemidler.

Intervensjon:

Eksponering
Nevropsykologiske tester
Klinisk utredning

Sammenligning:

Friske, arbeidere uten kjent eksponering, pasienter med differensialdiagnoser, pasienter uten kjent eksponering.

Helseeffekter:

Kroniske langtidseffekter på det sentrale nervesystemet (CNS) eller det perifere nervesystemet (PNS).

Med effekter menes:

- Nevropsykologiske
- Nevrologiske
- Nevrofysiologiske
- Nevropatologiske
- Nevroradiologiske

Med langtidseffekter menes vedvarende (kroniske) effekter forskjellig fra akutte forbigående effekter

Studiedesign:

Systematiske oversikter, kontrollerte primærstudier, kohortstudier, kasus- kontrollstudier, kasuistikkserier.

Eksklusjonskriterier

Ikke-systematiske oversikter, enkeltkasuistikker, dyrestudier, studier der bare akutte effekter er dokumentert, studier ikke relatert til nervesystemet, studier der bare effekt av behandling er dokumentert, studier som mangler kvantitativ informasjon om eksponering (grad eller tid i yrke).

Relevansutvelgelse

Artikler vurderes som relevant, irrelevant og usikker i forhold til kriteriene for inklusjon og eksclu-

sjon. Alle studier som møter inklusjonskriteriene vil bli innhentet i fulltekst. Alle sammendrag og artikler vil bli vurdert av minst to personer.

Resultatregistrering, rapportering og kvalitetsvurdering

i) *Litteraturoversikt (notat)*

Relevante studier sorteres på bakgrunn av studiedesign. Kriterier for registrering av populasjon, eksponering, intervensjon og utfall utarbeides.

ii) *Kunnskapsoppsummeringen*

Kriterier for resultatregistrering utarbeides med bakgrunn i spissede spørsmål. Kvalitet vurderes etter kunnskapssenterets sjekklister og etter kriterier som på forhånd utarbeides i samråd med arbeidsgruppens ulike fagekspert.

Arbeidsform

Kunnskapssenteret skal lede arbeidet, bidra til utforming av søkestrategi, gjennomføre søk, veilede i relevansutvelgelse, datauttrekk og kvalitetsvurdering. Kunnskapssenteret har ansvaret for å sammenfatte og ferdigstille litteraturoversikten.

Eksterne medlemmer av arbeidsgruppen skal velge ut relevante studier fra søket, gjennomgå studiene, ekstrahere data, gjennomgå sammenstilte resultater og bidra til å kvalitetssikre innhold i litteraturoversikten. Arbeidsgruppen som helhet har ansvar for å utforme kriterier for den systematiske kunnskapsoversikten i en detaljert prosjektplan. Det forutsettes at den eksterne arbeidsgruppens innsats i utforming av endelig prosjektplan er betydelig. Kunnskapssenteret vil bistå og veilede denne prosessen.

Veiledningshjørnet

Når jeg snakker med medlemmer, holder innlegg eller foredrag i regi av Arbeidsmiljøskaddes landsforening, føler jeg at jeg alltid snakker om samme tema innen veiledning, nemlig om yrkeshistorikk.

Noen føler kanskje at jeg er spesielt ensporet – ikke vet jeg – men faktum for meg er at dette er et av de viktigste temaer vi kan snakke om.

Selvfølgelig er det mange andre felter innen veiledning som er viktige, men innen utredning er jeg overbevist om at 95 % av sakene som kommer dårlig ut, gjør det på grunn av feil og mangler innen nettopp - yrkeshistorikken.

Grunnen til dette er jo åpenbar, og jeg legger store deler av ansvaret for at disse blir så dårlige, på utredningsapparatet.

Utarbeidelse av yrkeshistorikken er jo hele grunnlaget for den videre yrkesmedisinske vurdering av symptomer og påvirkning over tid, når dette blir overfladisk og ofte direkte feil, så sier det seg selv at utredningen får stor slagside, og aldri til pasientens fordel.

Det virker som det nærmest har vært en vegring mot bruk av yrkeshygienikere i slike utredninger og heldigvis blir det nå fra flere hold påpekt at dette kan være en stor feil.

Men jeg ser lys i tunnelen, i forbindelse med det nye prosjektet som er igangsatt i regi av Kunnskapssenteret, med Forum for

avdelingsledere ved de regionale arbeids- og miljømedisinske avdelinger og STAMI, som oppdragsgiver.

Selv om yrkeshistorikkens betydning ikke er nevnt i mandatet for prosjektet, så må det være god grunn til å anta at dette selvsagt ligger under i det som er beskrevet som bakgrunn for prosjektet.

(Kunnskapssenterets prosjektnotat er tatt med i sin helhet i dette nummer av Syndrom)

Det er verdt å merke seg at det i det yrkesmedisinske fagmiljøet ble gjennomført en ikke publisert undersøkelse i 1997 som viste store sprik mellom institusjonene, noe som samsvarer med erfaringer rapportert av andre.

Uten å vite noe som helst om dette, så kan jeg godt tro at denne rapporteringen også kan komme fra A.L.F, for det er nettopp dette vi har påpekt gang på gang i utredningssaker – dårlige yrkeshistorikker og store sprik mellom de forskjellige utredningssteder.

At det nettopp er utredningsmiljøene som tar tak i dette er kjempespennende, og det skal bli interessant å følge dette prosjektet videre.

Ikke minst synes jeg at det er spennende at hele tre yrkeshygienikere er med i prosjektarbeidet, og jeg vil jo anta som en selvfølge at dette er yrkeshygienikere med bred erfaring, også fra industri- og næringslivet, og med kjennskap til lokaliteter, produktbruk og krysseksponeringer i denne

Jan Bjørn Isaachsen, varamedlem hovedstyret med ansvarsområde veiledning og forebyggende arbeid.

sammenheng, samt med oversikt over hvilke produkter som har vært brukt gjennom årene, og variasjonene i HMS blad i perioden 1980 og frem til i dag.

Disse variasjonene er en indikator på at det er forsket på de forskjellige produkter, og dette gjenspeiler seg i endret fareklassifisering av disse. Jeg er fremdeles i tvil om utredningsstedene har tilgang til alle HMS-blad fra 1980 og frem til i dag. Det burde være en selvfølge, men jeg er ikke sikker.

Videre er noen av landets mest profilerte nevropsykologer med i dette panelet, og vi venter i spenning på om de vil benytte anledningen til en grundig gjennomgang av bruken av MMP1 og MMP2 i forbindelse med løsemiddelutredninger.

Det har jo ofte virket som om mennesker med en eller annen form for depresjon ikke kan bli løsemiddelskadet, eller som om depresjon regnes som en form for vaksine mot dette.

Jeg undres alltid sterkt på en del av disse sakene hvor det virker som om psykiatrien ikke forstår at et menneske som mister sin arbeidsplass, sin evne til å utføre sitt yrke, en god inntekt og i tillegg blir belemret med all verdens plager og slitasje – også i forhold til sine nærmeste – som den naturlige sak av verden også blir deprimert.

Men at man da kan legge depresjonen som en faktor for sykdom, og se bort fra løsemiddelpåvirk-

ningen, er en fullkommen gåte for meg.

Men vi må krysse fingrene og håpe at dette prosjektet bærer med seg ett regelsett, og en samordning av de ressurser som skal settes inn for å gi hver enkelt pasient en god og trygg utredning og diagnose – **i hele Norge.**

Til slutt vil jeg bare nevne et vesentlig punkt i livet etter diagnostisering – nemlig at det er av svært stor betydning for hver enkelt av

oss å drive med hjernetrim i en hvilken som helst sammenheng.

Myten om at du som løsemiddelskadet ikke kan bli bedre, er helt feil, men du må selv gjøre en innsats for å få et rikere liv.

Har du spørsmål
– ta gjerne kontakt !

*Jan Bjørn Isaachsen
Veiledningsansvarlig/ALF
Tlf. 38 26 25 87 / 99 26 25 87
E-post: jbi@vabb.no*

Advokatfirmaet Nidaros DA

MNA

Vi har lang og bred erfaring med behandling av personskadesaker, forsikringssaker, erstatningssaker og trykkesaker.

Advokat Ivar Chr. Andersskog

Advokat Bjørn M. Brauti

Advokat Robert Helberg

Advokat/MBA Hasse Benberg

Advokat Knut Melting

Advokatfullmektig Mads Midelfart

Advokatfullmektig Marit Figenschau

Advokatfirmaet Nidaros DA
Kjøpmannsgt. 19
7013 Trondheim, Norway

Telefon +47 73 87 99 99
Telefaks + 47 73 87 99 98
E-Post: post@nidarosda.no
www.nidarosda.no

Hovedstyret i A.L.F ønsker alle medlemmer og tillitsvalgte en riktig god jul og et godt nytt år!

Redaksjonen takker alle sine lesere og bidragsyttere for året som har gått, og ønsker alle en god jul og et godt nytt år!

Ved adresseforandring vennligst gi beskjed til medlemsservice NHF på tlf 24 10 24 00.

Graffiti vegger

– lek med giftkjemikalier med kommunens velsignelse

Av Geir Werner

I alle mulige sammenhenger er kommunene bundet til internasjonale lovverk som regulerer og bestemmer hvordan forskjellige miljøer skal være. Hvis man ser for seg en lekepark er denne langt fra tilfeldig satt opp. Her er det massevis av lover og forskrifter som skal følges for at denne skal være lovlig.

I Oslo har man en interessant debatt om dagen om graffiti vegger. Debatten har pågått en stund, jeg må skyte inn at Oslo er inndelt i 15 bydeler med hvert sitt bydelsutvalg som fungerer som kommunestyre og bystyret i Oslo fungerer nærmest som et fylkestyre. Etter lang debatt for noen år siden fant bystyret ut at bydelene skulle bestemme om de vil ha graffiti vegg eller ikke. Dette vil si at hvis bydelene vil, kan kom-

munen vedta at de vil ha lovlig graffiti vegg lokalt i bydelen.

En bydel ville ha en graffiti vegg i tilknytning til et okkupert ungdomshus. En annen bydel ville også ha graffiti vegg under en plating som sannsynligvis ikke kan brukes som røykeområde i henhold til røykeloven grunnet for dårlig luftgjennomstrømming.

Det morsomme her er at bystyret plutselig ble enige om at de lovlige graffiti veggene skulle bli ulovlige i ½ år slik at man kan se konsekvensene av et direkte forbud mot disse veggene.

De tidligere notisene i avisen har jeg stort sett skimlet med et lite gjesp, men nå synes jeg problemstillingen begynner å bli ganske interessant. Bakgrunnen er at Oslo kommune ville se konsekvensene

ved tagging. Jeg ser andre faremomenter med graffiti vegger. Hvis man ser hva lakkboksene inneholder så er jo det en rekke giftstoffer som kommunen og kanskje også andre kommuner tillater lek med. De fleste som har drevet med lakkering kjenner vel til konsekvensene av bruk av lakk på sprayboks uten særlig verneutstyr. Kan man tillate at kommunene stiller vegger til disposisjon for barn og ungdommer for lek med svært giftige kjemikalier?

A.L.F Oslo har tatt tak i denne saken og advart en bydel i Oslo om denne tankeløse lek med kjemikalier. Vi er også i gang med å advare Oslo kommune ved bystyret om problemene ved bruk av denne type kjemikalier for barn og ungdommer.

Kanskje kan løsningen være at kommunen hele tiden sørger for at det er tilstrekkelig godkjent verneutstyr på plasser med lovlige graffiti vegger? Kanskje man også må sette opp et skilt om farene ved bruk av sprayboksene? Hva skjer hvis noen blir skadet av gift-eksponeringen? Jeg tror egentlig ikke at graffiti vegger noen gang kan bli lovlige hvis man legger internasjonale lover og regler til grunn om mulige skadelige steder. Ser man på lekeplasser og parker er disse gjennomregulert på grunn av at barn og ungdommer ikke skal skade seg fysisk. Hva da med graffiti vegger og eksponering av barn og ungdommer? Jeg bare spør . . .

Er du medlem i A.L.F.?

Ovennevnte spørsmål er vel en smule dumt med henvisning til at du sitter og leser i Syndrom, og følgelig er medlem eller tilknyttet A.L.F. via andre kontaktpunkter som pårørende eller lignende.

Men spørsmålet er i mine øyne relevant fordi vi i A.L.F. ikke har vært så aktive til å oppfordre andre til et medlemskap, og ikke minst til å verve aktivt medlemmer innen egne rekker av familie, venner, bekjente og pårørende.

Dette er en sak som vi bør ta mer på alvor, og virkelig mobilisere, for å øke medlemstallet i vår forening – som er så viktig for så mange.

Grunnen til dette er jo selvsagt at antall medlemmer avspeiler

hvem vi er, og hvormange vi er, og det er av vital betydning at vi som forening representerer et så stort antall mennesker som mulig.

Vi kunne doble vårt medlemstall ved å melde inn kone, samboer og pårørende.

Kone og samboere har en viktig informasjonskilde i Syndrom, og jeg ser helt klart at også våre barn vil ha stor nytte av slik informasjon for å øke forståelsen – både for sykdom, utvikling og muligheter – og for hverandre.

Oftentimes er det slik at vi til en viss grad skjerner våre omgivelser for slik informasjon, men jeg ser som veiledningsansvarlig at nettopp informasjon og forståelse er meget viktig i vårt dagligliv.

Jeg vil derfor oppfordre alle våre medlemmer til å tegne et medlemskap for sine nærmeste pårørende (kr. 150,-) og i tillegg til informasjon vil disse også kunne gjøre seg nytte av de medlemsfordeler som følger med et medlemskap i A.L.F., og derigjennom Norges Handikapforbund.

Ett års fullt medlemskap (kr. 300,-) til barna og andre kan bli en fin og verdifull julegave for alle parter.

La oss ta et ordentlig løft for å øke vår medlemsmasse betydelig.

Med vennlig hilsen

*Jan Bjørn Isaachsen
Veiledningsansvarlig/A.L.F.*

Minnegave

Noen gaver står seg alltid

En minnegave gis til minne om et liv som var så kjært. For mange er minnegave til A.L.F. et riktig og viktig alternativ. Pengegaven går til veiledning og hjelp til personer med ervervede sykdommer og skader grunnet eksponering av helsefarlige stoffer i forbindelse med arbeidsmiljøet. Informasjon og forebyggende arbeid om hvilke følger (følgene av) eksponering av helsefarlige stoffer kan få.

Minnegaver kan gis ved å fylle ut en giro. Vi sender takkekort til de pårørende, og det er derfor viktig at giroen påføres avdødes navn, pårørendes navn og adresse samt givers navn og adresse.

A.L.F. har bankkontonummer: 8200.01.15491.

Vellykket kjemikalieseminar

For tredje år på rad sto Tønsbergbedriften ECOonline som arrangør av et omfattende seminar om bruk og omsetning av kjemikalier.

Av Trond Erik Hillestad

Hovedtemaene på årets seminar var helseskader knyttet til bruk av kjemikalier i bedrifter, samt innføringen av REACH, Europas nye kjemikalierregelverk.

– Årets seminar hadde en rekordopplutning med totalt 250 deltakere, opplyser Kjell E. Hamnes, Business Unit Manager i ECOonline AS.

– Det første året hadde vi 180 fullt betalende deltakere, pluss foredragsholdere og arrangører. I år hadde vi 210, nær fullt hus.

En av fire bedrifter kan forsvinne

– Det er avslørt en stor mangel på kunnskap hos norske produsenter/importører og ikke minst såkalte nedstrømsbrukere om REACH, som fra 1. juni også gjaldt i Norge. Det antas at 20-30 prosent av alle produsenter/importører innen EØS-området vil kunne forsvinne fra markedet, fordi de ikke klarer

Kjell E. Hamnes var strålende fornøyd med opplutningen om årets kjemikalieseminar på Quality Hotel i Tønsberg.

å etterleve kravene i regelverket innen tidsfristene.

ECOonline er i dag Nordens største aktør på løsninger for distribusjon av HMS-datablader og etablering av stoffkartotek. Seminaret var imidlertid helt frikoplek fra deres egen virksomhet.

– Også i år valgte vi temaer ut fra de fagområder der vi opplever kunnskapsmangelen som størst. Foredragsholderne kom fra norske og svenske myndigheter, interesseorganisasjoner, forsikringsbransjen og media.

– Ikke minst de svenske foredragsholderne var meget interessante, i og med at Sverige har kommet lenger enn oss med REACH.

Varierte foredrag

Selv om mye av seminaret var viet til REACH og hvordan norske bedrifter bør forholde seg til de nye reglene, handlet en annen viktig del om kjemikaliehåndtering og helseskader.

– Vi hadde blant annet et tankevekkende foredrag av Oddvar Petersen, som er nestleder i Arbeidsmiljøskaddes Landsforening.

– Også politiet og påtalemyndigheten kom med sine synspunkter på kjemikaliehåndtering. Politinspektør Jørn Presterudstuen i Politiets Sikkerhetstjeneste tok for seg faren ved at bedrifter gjennom mangelfull kontroll av egne kjemikalier kunne forsyne terrororganisasjoner med kjemikalier som kan brukes til terroranslag.

– Førstestatsadvokat Hans Tore Høviskeland i Økokrim presenterte en rekke eksempler på miljøkriminalitet som har medført dom. Han opplyste at både strafferammen og straffeutmålingen for slik kriminalitet er økende.

Neste års kjemikalieseminar er berammet til 9.-10. juni 2009 og vil i god tid bli annonsert på ECOonline's hjemmeside.

I tillegg til foredragene var det utstillinger for HMS-tjenester, verneutstyr o.l. fra Würth Norge, VWR International, Teknologisk Institutt, Info Tjenester, ACO Norge og ECOonline.

A.L.F s hovedstyre ber alle styrer i fylkeslagene om å se blant sine medlemmer og tillitsvalgte om det er noen som fortjener en

HEDERSDIPLOM

Ref. §10 i VEDTEKTER FOR ARBEIDSMILJØSKADDES LANDSFORENING (A.L.F)
som lyder:

Hedersdiplom

Hedersdiplom kan tildeles medlemmer som har vært medlem gjennom mange år, har deltatt aktivt i A.L.Fs arbeid, eller gjort seg fortjent til hedersdiplomet på andre måter. Alle medlemmer kan foreslå kandidater til hedersdiplomet. Begrunnede forslag sendes hovedstyret for godkjenning.

Hovedstyret behandler forslagene og utnevner eventuelle til hedersdiplomet som utdeles av hovedstyret undertegnet av leder.

Syndrom publiserer alle nye innehavere av hedersdiplom.

SI NEI TIL DIAGNOSEREGISTRERING

Norges Handikapforbund oppfordrer alle funksjonshemmede til å benytte seg av retten til å reservere seg mot diagnoseregistrering i IPLOS. Reservasjonsretten omfatter all diagnoseregistrering i IPLOS.

Personer som blir registrert i IPLOS kan nå reservere seg mot at diagnoseopplysninger blir sendt inn til IPLOS-registeret. Det betyr at hvis du reserverer deg, skal ikke kommunen registrere dine diagnoser, verken lokalt eller sentralt i IPLOS-registeret. Kommunene skal sikre at personer som bruker reservasjonsretten blir unntatt fra rapporteringen.

Den nye reservasjonsretten kommer i tillegg til den muligheten du allerede har til å hindre fastlegen i å utlevere diagnoseopplysninger til kommunen. Legen har taushetsplikt. Hvis du imidlertid ser et behov for at diagnoseopplysninger utleveres fra fastlegen til kommunen, kan du kreve at disse opplysningene ikke registreres i IPLOS!

Motstanden mot IPLOS-registreringen har vært massiv. Sammen med FFO, NPF og Fagforbundet, har SAFO påpekt overfor Helse- og omsorgsministeren at et nasjonalt register hvor mennesker defineres, grupperes og rangeres etter hvilken diagnose de har, er diskriminerende. Organisasjonene har stilt krav om at diagnoseregistrering skulle fjernes helt fra IPLOS. Helse- og omsorgsdepartementet har besluttet å fortsette diagnoseregistreringen, men har samtidig åpnet for at man kan reservere seg mot registrering av diagnoser i IPLOS.

Du kan lese mer om IPLOS på www.nhf.no

SIGVALD BERGESEN D.Y. OG HUSTRU NANKI'S ALMENNYTTIGE STIFTELSE

Dronningen 1. 0287 Oslo • Telefon: 23 13 15 90 • Telefax: 23 13 15 98

Diagnostisering av skader og sykdom

Historier som Yara fanger opp viser at det knytter seg en god del utfordringer til korrekt diagnostisering av sykdommer og skader fra mennesker som har vært utsatt for et kjemisk helserisiko.

Av
Michael B. Lehfeldt
dipl.rer.pol
Avdelingsleder
Yara Industrial
HMS Rådgiver

Yara har nylig vært i kontakt med en samarbeidspartner. En telefonsamtale som begynte med en forespørsel relatert til mulig leveranse av et produkt utviklet seg til noe helt annet enn "bare" drøftelser rundt produktets egenskaper, leveransemuligheter, bruksmåter og prisbildet.

Vår samtalepartner i den andre enden av telefonrøret fortalte at han arbeider med avfallsstoffer hvor råtneprosesser forekommer. Omtalte avfallsprodukter oppbevares og transporteres i containere og er ofte belastet med uhyggelig lukt.

Vi informerte om at det er meget viktig å være forsiktig når man håndterer slike avfallsprodukter og følger opp nødvendige sikkerhetsrutiner først og fremst med tanke på å beskytte egen helse.

Vi la til at ved arbeid i et miljø med forekomst av dårlig lukt bør man alltid være føre var i og med at lukten kan være forårsaket av toksiske gasser som hydrogensulfid. For eksempel kan denne H₂S-gassen som kjent forårsake symptomer som hodepine, øyeskader, vondt i magen m.m., for ikke å snakke om kjemisk lungebetennelse, hjernesker og død.

Det er ikke for ingen ting at WHO (Verden Helseorganisasjon) klart anbefaler at man ikke utsetter seg for denne gassen i det hele tatt.

Plutselig ble det litt stille i den andre enden av røret og vi lurte på om vi hadde gått for langt i vår symptombeskrivelse. For en som ikke nødvendigvis er vant til å drøfte slike problemstillinger til daglig er det jo ikke utelukket at dette kan være "too much".

Men stemmen i den andre enden av røret kom tilbake og sa: "Jeg har nylig vært sykmeldt i noen uker. Legen mente jeg hadde lungebetennelse".

Vår samtalepartner hadde akkurat innsett hva denne lungebetennelsen kunne være resultat av. Han hadde oppholdt seg i umiddelbar nærhet av nevnte avfallsbeholdere som hadde stått ute.

Han mente også at "det var rart hvor plutselig denne lungebetennelsen kom. Jeg har jo ikke vært forkjølet i det hele tatt før jeg fikk det..."

Hva viser vårt lille eksempel?

Vi kan gå ut fra at det ikke var en vanlig forkjølelsesbetennelse som opprinnelig antatt, men en slik "kjemisk lungebetennelse".

For å få stilt riktig diagnose må den syke åpenbart gi en god beskrivelse til legen med tanke på hva han gjorde før han ble syk.

Dette krever dog igjen en viss kunnskap med tanke på forhold som kan være relevant.

Videre må vi håpe på at diagnostiserende lege vil kunne koble symptomene til et beskrevet kjemisk helserisiko slik at behandlingen blir mest mulig relevant.

Fallgrubene er åpenbart mange. Vi minner om en annen samarbeidspartner som ble imponert da legen innrømmet ikke å kunne nok om slike sammenhenger: "Legen sa at han ikke hadde nok kunnskaper og måtte lese mer om emnet". Noe som ble satt pris på av denne pasienten og som mente: "Det var en bra lege siden han var så ærlig".

Vi har ikke tilstrekkelig medisinsk ekspertise for å vurdere om mulig behandling og medisinerings var optimal i disse tilfellene, eller om det burde ha vært annerledes. Vi kan bare håpe på det beste.

Fra Yaras side kan det bare bemerkes at vi gjør det vi kan for å bidra til mer kunnskap og kompetanse i belastede miljøer, også gjennom samarbeidet med Arbeidsmiljøskadde Landsforbund.

HMS-seminarer som fordyper kunnskaper rundt slike problemstillinger samt kartleggingsprosjekter relatert til toksisk gass er tjenester som tilbys.

Yaras produkter og tilsatsstoffer med bruksanbefalinger som hindrer at toksisk gass oppstår, bør dessuten være vesentlige bidrag for å forbedre HMS-situasjonen på mange utsatte arbeidsplasser.

Å gå skoa av seg!

Jeg har lyst å fortelle om mine erfaringer med postordrekjøp fordi alle tror jeg blir lurt hver gang jeg kjøper noe som ikke fungerer, men jeg høster en annen gevinst; moroa – en god latter som varer lenge, mye lengre enn varene jeg har kjøpt. Og all kreativiteten som skal til for å finne ut hva det kan brukes til, for det er ikke alt som kan brukes til det som det er tenkt til nemlig. For ikke å snakke om at familien har noe å snakke om i lang tid etterpå. Sjølironi og lått og løye kan det aldri bli for mye av.

Jeg lar meg villig rive med av reklamens makt. Flotte fargefotos fulgt av overbevisende formuleringer som et kjøpelystent sinn neppe kan motstå.

Jeg kan faktisk huske en av de første postordrekatalogene som fantes for ca 40 år siden. Den het Utstyrsmagasinet, og var en lurvete utgave med tegnede produkter og farge på annet hvert ark. Jeg kjøpte noe som ble betegnet som ”tykke frottè håndklær” fra den katalogen og det var desidert det tynneste stoffet jeg har sett som kan kalles frottè. De sto absolutt i stil til katalogen. Jeg husker at jeg turde ikke å ta de i sentrifugen da jeg fikk slik vaskemaskin. De kunne faktisk beskrives slik at man kunne lese, ja akkurat; Sunnmørsposten gjennom den! Disse håndklærne fikk en kort levetid som koppekluter. Det tok noen år før jeg turde å bestille noe nytt, men etter hvert har jeg blitt ganske tykkhudet der. De har iallfall blitt flinkere til å fotografere, og som oftest tar de bilde av det man får bestille!

Hvem vil ikke ha hvite tenner? Jeg ville! Et apparat med blankt håndtak, batteridrevet med en gummiknott brukt sammen med en redselsfull skurekrem skulle gi meg et blendende hvitt smil som alle ville misunne meg. Det kan det godt hende jeg hadde fått, men det fikk jeg aldri vite, for etter første gangs bruk spratt gummiknotten veggimellom og siden har ingen sett den.

Ingen i vår familie lar meg glemme det ”solide stekepannesettet som enhver storhusholdning ikke burde være foruten”, som reklamen sa. Det var med kobberbunn og teflonbelegg. Lett å holde rent var det, til den nette sum av kr 149.

Det kunne vært moro å se hva man kan få for den summen? Som tenkt så gjort. På kjøkkenet mitt var det ikke stekefettet som boblet, men latteren, da de ”solide” sakene kom frem i lyset. Jeg tok i bruk den som så mest normal ut, både i størrelse og fasong. Omeletten tok knekken på det teflonbelegget. Tro hva den høna hadde spist? Ved nærmere øyesyn viste det seg at kobberbunnen var malt på!! Den minste med diameter på 15 cm kunne ikke stå på plata fordi håndtaket var for tungt! Men den egner seg godt til å spa jord med om våren! Den ene stekepanna så ut som et støvbrett, der alt fett ville rent ned på plata om jeg hadde brukt den. Men med den fine buen? Akebrett for minsten selvfølgelig, eller snøspade. Helt perfekt. Den minste kan brukes med forsiktighet til å varme rester på svak varme (bare ikke med

egg i)! Så var der en firkantet stor en. Fantasien min strakk ikke til ettersom alle mine kokeplater er runde. Men jeg arbeider med å finne på noe.

Skinnsandaler av fineste kvalitet! Så lette at du ikke kunne kjenne de på foten! Joda, de var både myke og lette på foten om de bare kunne holdt seg der. En varm sommerdag tok jeg de på meg på jobb. De var som en drøm å gå i, så lett så lett at du skulle tro at jeg slett ikke hadde de på foten! Ooups! Hva var det som lå borti gangen? Sålene hadde kapitulert etter to timers gange! Jeg kjente faktisk ikke at jeg mista dem, for som reklamen sa; de var fjærlette på foten! Det hører med til den historien at da jeg ville bytte eller få pengene tilbake ble jeg tilbudt en tube lim !!!

Det er helt sant.

Milkshakemikser som også kunne brukes til å vispe krem og eggedosis tålte faktisk ikke å piske vann. Den bare ramlet fra hverandre ved første gangs bruk. Likedan et eksklusivt råkostjern, tålte ikke å rive agurk! Rivjernet bøyde seg og sveiva datt av.

Som den ivrige sportsfisker jeg tror jeg er, så måtte musiserende fiskekroker være det man trengte for å lokke fiskene til seg, i de mest glorete farger du kan tenke deg! TV 2 solgte noen fargeglade eksemplarer med flere kroker på hver ”lurefisk”, og til den prisen måtte det bare være skikkelige saker, 450 kroner for 4 sluker!

Forts. fra side 17

Den ene laget altså en spesiell type lyd når den kom i vann. Du måtte ha god hørsel om du skulle høre det, men jeg regnet med at fisken hadde en spesiell radar til å oppfatte akkurat denne lyden. På den tiden fikk vi ganske mye fisk

med vanlige sluker fra båt. Men den dagen jeg prøvde mine supersluker gikk inn i historien som den dagen vi ikke fikk et napp en gang! Ja jeg tror faktisk at lyden på ha skremt fisken eller noe sånt. Men hvordan reklamerer man på fiskesluker!!?? Jeg fikk ikke fisk (!!!) liksom?

Jeg er sikker på at mine skuffer og skap noen år fremover ennå vil komme til å gjemme på små (hm) overraskelser som kommer i posten, for jeg tror nemlig at det fortsatt lages fantastiske ting – som ikke fungerer!

Anne Grethe Fure, Ålesund

Det skulle ta 20 år

Tekst og foto: Jan Arne Dammen

A.L.F. kunne i 2006 se tilbake på 20 aktive år som talerør for løsemiddelskadde og kjemisk skadde personer. Den gang vant det gaver som seg hør og bør, og fra A.L.F. Buskerud ble det den gang lovet en spesiell formannsklubbe.

I A.L.F. Buskerud har de Olav Olavsbråten, som er og har vært kasserer i en årrekke og som er utdannet møbelsnekker. Han har av epletreet ”Inger Marie” dreid en flott klubbe med stativ og inngravert A.L.F. 20 år. Den har ligget klar en stund og det var bare å finne den rette anledningen til overrekkelsen.

På hovedstyrets møte i Oslo 2. september var tiden kommet og Olav kunne selv reise inn å over-

rekke gaven på vegne av A.L.F. Buskerud til leder Lars Kristian Hille og nestleder Oddvar Pettersen og et samlet styre.

- Det skulle altså ta 20 år før vi fikk en egen formannsklubbe, sa en smilende Oddvar Pettersen.

- Vi er veldig takknemlig for denne flotte og spesielle gaven, og du må hilse tilbake til alle i Buskerud, sa Lars Kristian Hille til applaus fra styrets medlemmer.

De satte åpnbart pris på denne hyggelige avbrytelsen av sitt styremøte, som gikk over to dager på Galleriet i Oslo.

Kunngjøring

Årsmøte A.L.F 2009

24. – 26. april avholder Arbeidsmiljøskaddes Landsforening sitt årsmøte.

Sted:

Quality Hotel & Resort Kristiansand,
Sørlandsparken
Telefon: (47) 38 17 77 77
Faks: (47) 38 17 77 80
E-post: qr.kristiansand@choice.no

Flybuss: Ta flybuss merket ARENDAL. Buss korresponderer med hver avgang og ankomst, og stopper ved hotellet fra flyplassen, og stopper ved Dyreparken på vei til flyplassen.

Buss fra byen: Ta buss merket M1 fra rutebilstasjonen (gule busser). Rutebilstasjonen er 75 meter fra Jernbanestasjonen.

Veibeskrivelse:

Fra Oslo: Ta av ved Kristiansand Dyrepark. Følg skilt til Quality. Ligger på motsatt side av Dyreparken.
Fra vest: Ta av ved Kristiansand Dyrepark. Følg skilt til "Quality" (Du ser hotellet ved avkjøringen fra E-18: Stor, gul bygning rett fram, på høyre side av veien.)

Det er enkelt å finne fram! Hotellet har stor, gratis parkeringsplass!

ADVOKATFIRMAET
NORMAN & CO ANS

ETABLERT 1878

Helge Husebye Haug
Kjell Inge Ambjørndalen
(leder av fagrådet i A.L.F)
Jane M. Ytreøy Grøndalen
Julie Høydal Davik

M.N.A

E-mail: advokatfirmaet@norman-co.no
www.norman-co.no

PERSONSKADE
YRKESKADE
PASIENTSKADE
FORSIKRING
PROSEDYRE

Kontoradresse:
Huitfeldtsgt 4
0253 Oslo

Telefon
22 12 11 80

Telefaks
22 12 11 90

Resultater fra tilsynsaksjon på bygg- og anleggsplasser:

Fortsatt store mangler på informasjon om farlige kjemikalier

Arbeidstakere i bygg- og anleggsbransjen som arbeider med helsefarlige kjemikalier, får ikke nødvendig informasjon om helsefaren de utsettes for. Dette viser resultatene fra Arbeidstilsynets landsomfattende tilsynsaksjon i 251 virksomheter som ble gjennomført 20. og 21. mai.

Nesten 60 prosent av virksomhetene mangler HMS-datablader for farlige kjemikalier på arbeidsplassen. Like mange av de besøkte virksomhetene har ikke rutiner for opplæring om farene ved kjemikaliene arbeidstakerne jobber med.

- Dette er nedslående tall. Vi ser lite fremgang fra forrige aksjon i 1999, sier direktør i Arbeidstilsynet Ingrid Finboe Svendsen. Bransjen er en betydelig forbruker av kjemikalier som kan gi luftveislidelser, hudlidelser, allergi, etskader og kreft.

Manglende opplæring

Arbeidsgiverne skal gi arbeidstakerne opplæring i bruk av HMS-datablader. De skal vite hvor de finner HMS-databladene, og hvordan de skal nyttiggjøre seg informasjonen som står i dem. Det er også et krav at denne informasjonen finnes på et språk som arbeidstakeren behersker. Opplæringen i bruk av HMS-blader blir ikke gitt i 60 prosent av de besøkte virksomhetene.

Manglende tilgang til informasjon

I over halvparten av de besøkte virksomhetene jobber det utenlandske arbeidstakere. I 60 prosent av disse virksomhetene mangler de ansatte skriftlig informasjon på et språk de forstår. Resultatene fra aksjonen viser at arbeidsgiverne ikke har tatt på alvor den nye utfordringen i bransjen - at et økende antall arbeidstakere ikke snakker eller leser norsk.

I 40 prosent av de besøkte virksomhetene mangler de ansatte tilgang til HMS-databladene. Dette tilsvarer resultatene fra aksjonen i 1999.

Manglende merking og HMS-datablad

Under aksjonen ble det sjekket 700 kjemikalier. Av disse manglet 16 prosent norsk merking. Dette er et dårligere resultat enn i 1999 da 12 prosent manglet merking på norsk. Halvparten av kjemikaliene som ble sjekket manglet norsk HMS-datablad. Her ser vi en forbedring fra sist da tallet var 75 prosent.

I etterkant av aksjonen vil Arbeidstilsynet følge opp dårlige datablader overfor produsenter og importører. Disse vil få pålegg om utbedring av databladene. I ytterste konsekvens kan Arbeidstilsynet forby omsetningen av selve kjemikaliene.

Kilde: Arbeidstilsynet

Nye medlemmer

Syndrom ønsker alle nye medlemmer velkommen til Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F)

Offshore	19	Telemark	7	Nord-Trøndelag	0
Oslo	18	Aust-Agder	6	Nordland	3
Akershus	6	Vest-Agder	6	Troms	1
Østfold	1	Rogaland	5	Finnmark	0
Hedmark	2	Hordaland	16		
Oppland	0	Møre og Romsdal	3	Totalt i år	119
Buskerud	7	Sogn og Fjordane	0		
Vestfold	5	Sør-Trøndelag	14		

Dette er nyinnmeldte frem til 31.10.2008

De miljøskadde og forsikringssselskapene

Av advokat
Leon Larsen
Advokat-
firmaet
Judicium DA

Det har vært skrevet mange artikler i dette bladet om forholdet til forsikringssselskapene. Problemet er, og har stort sett alltid vært, at det er vanskelig å få medhold for en miljøskadd (yrkesskadd) når han retter krav mot et forsikrings-selskap. Disse vil vanligvis møte et slikt krav med krav om diverse dokumentasjoner og andre bevis, og vil vanligvis lete etter forhold som kan gi dem grunnlag for å bestride kravet. Det hører til sjeldenhetene at man støter på en saksbehandler i et forsikrings-selskap som ærlig og oppriktig forsøker å få innta en **objektiv** holdning til erstatningskravet, en type holdning som kan sammenlignes med det som blant jurister kalles ”dommerholdning”. Det vil si holdningen til en som ikke er part i saken, men som skal løse problemet ut fra skrevne og uskrevne regler, dommer, litteratur, lovforarbeider, bevis mv. **uten** partiske hensyn til noen av partenes interesser.

Å komme noen vei med forsikringssselskapet er det stadige problem for de miljøskadde (yr-

kesskadde) og spørsmålet er om det ikke er mulig å finne frem til løsninger som gjør det enkelt og økonomisk mulig for den skadde å få gjennomslag for sitt krav.

I Trafikkskaddes magasin – nr. 8/2008 står det en liten artikkel med overskrift ”LTNs Rettsikkerhetsfond”. Det heter i overskriften ”*Rettsikkerhetsfondets formål er å yte støtte til ulykkesskadde som har behov for å bringe saken sin inn for domstolene. Fondet kan stille garanti for utgifter til domstolsprosessen. Hvilken garanti som stilles avhenger av den enkeltes sak. Det ytes kun garanti for utgifter som overstiger det som dekkes av andre ordninger, f.eks. Rettshjelpforsikring, fri rettshjelp etc.*”

Når det gjelder disse ordninger, er forholdet at rettshjelpforsikring er ekskludert i alle forsikringssselskaper når det gjelder skader som har sammenheng med utøvelse av yrke, erverv, ansettelsesforhold eller lignende.

Fri rettshjelp (fylkesmannen) kan man bare få hvor den skadde og ektefelle/samboer sammen har en bruttoinntekt som ikke overstiger kr. 369.000. For enslige må den ikke overstige kr. 246.000.

De færreste yrkesaktive har så lav inntekt.

Hvis den skadde ikke har økonomi verken til å engasjere advo-

kat eller å bringe tvisten inn for domstolen, har han få muligheter igjen. Enkelte fagforeninger (maskinistforbundet, oljearbeidernes fagforening, og nå også LTNs rettsikkerhetsfond) kan komme til hjelp, men dette gjelder kun medlemmer av vedkommendes forening/organisasjon.

Nå er nok økonomien hos disse langt sterkere enn hos medlemmene av Arbeidsmiljøskaddes landsforening. Likevel – det er vanskelig å komme utenom at man må lete etter muligheter for å komme de skadde til hjelp økonomisk.

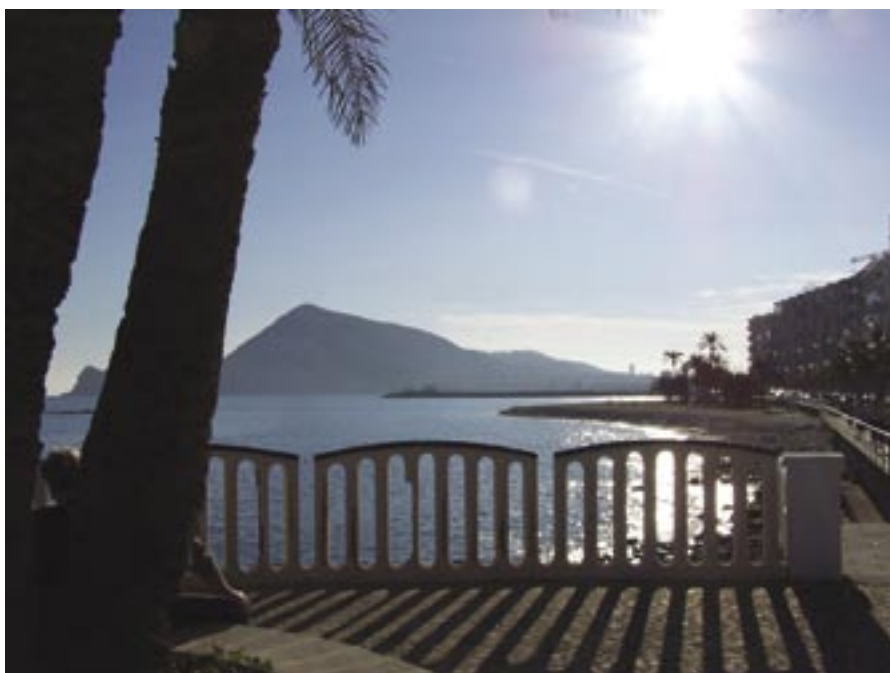
En ”silingsprosess” blir nok nødvendig, slik at bare de saker som har reelle sjanser kan få støtte. Det kan også bli tale om støtte kun til saker som har prinsipiell betydning, altså betydning utover den enkelte konkrete sak.

Det nevnes også i et annet nummer av trafikkskaddes organ at man her vil ta kontakt med forsikringssselskapene i et forsøk på å få disse til å endre de strenge betingelsene – hvor altså alle tilfeller som har tilknytning til yrke, erverv og ansettelsesforhold og lignende er ekskludert.

Men her er det svært lite håp, regelen har vært den samme siden ordningen med rettshjelpforsikring ble etablert. Jeg skulle tro at det er håpløst å forsøke å få selskapene til å forandre på dette.

El Albir

- en internasjonal oase for folk med helsemessige utfordringer

El Albir eller bare kort og godt Albir ligger på Costa Blanca i Spania og er en del av den mer kjente Alfas del Pi.

Alfas del Pi har i generasjoner tiltrukket seg mennesker av alle mulige nasjonaliteter som trenger en pust i bakken.

Alfas del Pi er i utgangspunktet en innlandskommune men har tilgang til en liten kyststripe som kalles Albir.

Det er her i Albir vi har sett den største utviklingen de senere årene og dette er en utvikling som stadig har hatt folk med helsemessige utfordringer for øye. Albir er meget velordnet og vel tilrettelagt for eksempel rullestolbrukere.

Geografisk sett ligger Albir omtrent midt i et usedvanlig geologisk landskap omkranset av mektige fjell på den ene siden og

Middelhavet på den andre. Dette forholdet skaper igjen et ganske unikt mikroklima som viser seg å ha optimale kvaliteter for helse og vekst. Med rundt 300 soldager i året skulle du ha en brukbar mulighet til å tine opp skulle jeg tro.

Når man går ut av flyet på "El Altet" som er Alicante's Internasjonale flyplass og kjører nordover mot Benidorm, blir de fleste en smule nedslått av omgivelsene som stort sett består av en lite fruktbar steinørken.

Dess større blir den gledelige overraskelsen når de kommer inn i dette spesielle området som Albir er en del av.

Her er det plutselig grønt, frodig og innbydende på en slik måte at man nesten uten å merke det føler seg oppløftet til en ny og bedre verden.

Selv har jeg vært bosatt i dette området i rundt 24 år og jeg er fremdeles like betatt av skjønnheten og mangfoldet rundt meg hver eneste dag.

Jeg kjenner flere som har kommet hit lenket til rullestolen for å gjøre det beste av det siste året av sitt liv og bare etter noen måneder har de parkert rullestolen for godt og levd videre i mange år til tross for de dystreste spådommer fra legene i deres respektive hjemland.

Et internasjonalt miljø

Her i Albir vil du møte et meget internasjonalt miljø. Faktisk kan jeg ikke tenke meg en nasjon som ikke er representert her. Det er bare å velge og vrake. Det er bare din egen evne til å åpne deg for andre som setter grenser.

Norsk miljø

Er du av den mindre eventyrlystne sorten skal du likevel ikke la deg fortvile for her i Albir kan du om du ønsker det få alt på norsk.

Utleiebyråer, eiendomsmeklere, advokater, leger, tannleger, fysioterapeuter, kiropraktor, optiker, bakeri og bokhandel og en lang rekke barer og restauranter er bare norsk, norsk, norsk.

De fleste norske aviser er trykket her i Spania og du får VG på samme tid som du får den på kiosken i Norge. Norske TV- og radiokanaler har visst de fleste også, skjønt selv holder jeg meg fremdeles til det spanske.

Trenger du medisinsk behandling er det flere gode norske leger å velge mellom og havner du på sykehus så er det norske tolker.

Tør du driste deg inn på den internasjonale arenaen øker du bare dine valgmuligheter og det er fantastisk mye god hjelp å velge mellom.

Selv får jeg min beste hjelp til detox fra min yrkesskade av en internasjonalt meget anerkjent lege i Kinesisk medisin og akupunktur. Han er italiensk, utdannet i Kina og snakker spansk og litt engelsk og gir meg spesialpris siden jeg er langtidspasient og en av hans store utfordringer.

Fjellene

Alle vet om den spanske solen og strendene men det er de færreste som vet at Spania er Europas største fjell-land. Noen har kanskje hørt om Pyreneene og Sierra Nevada men vet ikke mye mer. Vel jeg kan fortelle at for den eventyrlystne er det ingen mangel

på naturprakt på disse plassene og jeg anbefaler en rundreise i Spania på det aller varmeste.

Er du ikke så eventyrlysten er det ingen grunn til å miste motet. Innen en radius 10 km fra Albir kan du oppleve den mest fantastiske naturprakt og den er lett tilgjengelig.

Sierra Bernia er en fjellkjede som ligger noen kilometer nord for Albir og som du ikke kan unngå å se når du går ut om morgenen. Dette fjellet er som en botanisk hage og ikke noe annet sted i Europa vokser det så mange forskjellige krydder og medisinske urter som

her. Både i Sierra Bernia og de andre fjellene omkring her er fulle av fantastiske tur muligheter og det er massevis av godt merkede turskier både for begynnere og de mer avanserte.

Ja du behøver egentlig ikke forlate Albir for å få deg noen flotte turer da vi har en fantastisk fin strandpromenade og kjempefine turveier ut mot fyret og mange andre fine steder.

Det er så mye jeg kunne fortelle om herfra, men det beste er om du tar deg en tur nedover slik at du kan oppdage disse perlene selv.

Du får bare huske på at å komme hit kan være så sterkt vanedannende at det burde stått advarsel på flybilletten.

Ja, så sterkt vanedannende er det at det finnes mange tusen nordmenn som aldri kunne tenke seg å reise tilbake til det kalde og sure været.

Nå er du behørig advart så kanskje vi treffes snart . . .

*Hilsen Rune Bergmann
A.L.F Internasjonal, Spania*

A.L.F Sør-Trøndelags høsttur til Snåsa

Fredag den 24.oktober var vi 18 stk. som tok turen til høsttreff på Snåsa hotell. Noen var med i minibus, mens noen av oss kjørte privatbil. Det var en nydelig høstdag med skjønne høstfarger.

Vi var samlet til middag kl 19.30. Innehaver Lars Magne Sandvik informerte om Snåsa og fortalte om hotellets historie. Så kom en lokal kåsør ved navn: Gunnar Viem og fortalte mange livaktige historier fra Snåsa. Det var en opplevelse å høre på han.

Joralf Gjerstad og hans kjære kone Signe.

Det ble mye latter og fin stemning rundt middagsbordet og tiden gikk så altfor fort. Etter middagen var det kaffe og dessert, og maten var færlig god. Det ble en koselig kveld og det var godt å finne senga etter noen timers kjøretur opp til Snåsa etterfulgt med så mye god mat og underholdning.

Jeg er ganske sikker på at når de fleste hører om Snåsa, så tenker de på Snåsakail'n, Joralf Gjerstad. Jeg har i mange år hatt en drøm og et ønske om å få treffe denne flotte og ydmyke mannen, som har hjulpet så mange mennesker. Etter en god frokost kjørte min mann Svein og jeg til butikken. På en merkelig måte fikk jeg tak i den siste boka hans: SNÅSAMANNEN, kraften som helbreder. Den var utsolgt på butikken, men et eksemplar var visst tiltenkt meg, så der sto jeg med boka i hånda. Vi kjørte dit hvor han bodde, og parkerte et stykke nedenfor huset hans. Jeg kjente på en veldig varme mens jeg satt dermed boka i fanget.

Var gjennom en stor sorg for noen måneder siden og kjente at tårene begynte å fosse. Det var som noe løst i meg. Tilslutt tok jeg mot til meg og gikk opp til huset. Kunne ikke være så nær uten å treffe han, Svein følte det på samme måte. Vi var utrolig takknemmelige da han åpnet døren og ba oss komme inn og for at han tok seg tid til oss. Han signerte også boken min. Vi ble der ca. en time, vi pratet og tiden fløy fort.

Jeg kan med hånda på hjertet si at jeg aldri har truffet en mer ydmyk og god mann, med så stor omtanke for sine medmennesker at han setter seg selv til side. Han er uten tvil Godheten selv.

Han sa også bl.a. at kvakksalverloven aldri skulle vært opphevet, fordi det er så mange som kaller seg healere og tjener penger på andres lidelse og sykdom. Det er trist, men slik er det. Selv vil han ikke ta imot betaling for å

hjelpe andre, den beste betalingen er å se når folk blir hjulpet og blir friske. Jeg vet om flere som har blitt hjulpet av han, bl.a. min tante som var hos han for 51 år siden, så jeg ble tidlig fortalt om snåsakail'n og miraklene som skjer med hans hjelp. Vi var også så heldig å få treffe hans kjære kone Signe. Jeg takker skaperverket for at vi fikk treffe disse to flotte, ydmyke menneskene som ga oss et ønske og et mål å strekke oss etter. Godhetens og ydmykhetens gave. Den må man ha i seg for å kunne gi det videre til andre og det har disse to i rikt monn.

Vi fikk beskjed om at vi måtte hilse så mye til A.L.F. og alle Syndroms lesere. Tusen takk igjen til Joralf og Signe for at vi fikk treffe dere, og for at dere finnes.

Vi dro tilbake til hotellet og kom litt forsinket til lunsj, men den smakte like godt for det.

NYTT FRA LOKALLAGENE

Etter lunsj var det busstur rundt om i Snåsa, med hotellets innehaver Lars Magne Sandvik, som kjempeflink og engasjert guide.

Det ble en kjempetur, han fortalte at det er bl.a. et flott naturreservat der, med over 16 forskjellige orkiddeer. Vi stoppet ved Snåsa kirke, ei nydelig gammel kirke fra 1800-tallet, med stein helt ifra 1200-tallet. Stor skole, barnehage, samisk museum og internat med elever fra hele det sør-samiske området. I Snåsa er det tospråklig: samisk og norsk. Det er nasjonalparker og over 2000 fiskevann og en nydelig plass. Neste gang vi skal dit skal vi sette av noen dager så vi får med oss alle de flotte naturområdene og opplevelsene. En tur dit anbefales på det sterkeste.

Da vi kom tilbake fra bussturen hadde vi i styremøte som varte til en time før middagen, og da var det bare å hoppe i dusjen og skifte om.

Middagen var helt himmelsk og laget helt fra grunnen av.

Det ble en travel dag, men du verden for en rik og innholdsrik dag.

Takk så mye til Snåsa hotells ledelse og betjening for topp service og opphold. Jeg og Svein måtte dra hjem på lørdagskvelden, mens de andre koste seg videre frem til søndag. Vi vil også takke alle dem vi traff på vår vei i Snåsa, som gav oss så mange gode opplevelser

Nå er vi inne i mørketiden igjen, men den er som jeg gjør den til.

Min oppskrift er å tenne mye lys og være sammen mennesker som jeg trives med, for da får jeg det godt og kan sende det videre til andre som trenger lys i mørket.

Noen tanker jeg vil dele med dere:

Livet kan være så utrolig spennende, hvis vi bare er åpne for å ta imot den lærdommen som gjør oss godt.

Vi må være der for hverandre og huske at akkurat du er verdifull. Tro det eller ei, men det er sant.

Ønsker oss alle ei fin tid framover.

*Vennlig hilsen Marit Rokkones
Likemannsleder Sør-Trøndelag*

A.L.F Telemark

Torunn Groland, Gerd Gjerpe, Hans Groland, foran han Marit Clemensen og bak på trappa - Johan Glaholt. Ned for han Gudrun Jordbakke, Gunvald Torsdalen, Finn Bjørnsvik, Else B. Andrèn, Kjell Heibø og Gerd Heibø.

Den 22. ds. dro A.L.F Telemark på busstur med Teletur i vårt eget fylke, og konklusjonen etter denne må bli at dette burde vi gjøre så ofte vi har anledning til det både privat og i lagssammenheng. Vi er ikke så fysisk sterke vi i dette laget, men det er slett ikke nødvendig å dra langt for å få de store opplevelsene.

”Norge i miniatyr” har fylket vårt blitt kalt, og det var som om naturen ville gi oss trøst denne dagen for den turbulente sommeren vi har hatt med flere syke medlemmer og tapet av kassereren vår, Jørgen Nielsen, som døde i august. Etter et velkommen ombord, tillagt de få ordene om ”vår sommer” som måtte sies var sagt, var det enighet om at livet må gå videre og at vi må søke gleden - og at vi har lov til det - ”hver dag er en sjelden gave - en glitrende mulighet.”

Både sjåføren, Stein Rønningen, og vårt medlem, Gunvald Torsdalen, fra Nome var lommekjente langs hele ruta vår. De er født her, og bor og lever fremdeles i Midt-Telemark. De kunne spørres om det meste og vi fikk også vite en masse som bare ”innfødte” kjenner til om plasser og steder vi passerte langs Flåvann - sanne historier, legender og sagn.

Første stopp var Bygdetunet i Kviteseid - ikke innlagt i programmet - men vi tok en stopp og så på de gamle stuenne der. Så klatret bussen opp til ”Granlien” hvor vi har vært før noen ganger. Kaffen var klar, og kunne nytes både inne og ute.

Kåre Eriksen som har ansvar for stedet, ga orientering om stedets historie og likedan anbefalte han oss å besøke Øytangen på Jomfruland som kan ta imot besøkende på samme måte som Granlien.

Nydelig lunsj ble servert, og vi dro videre til Grøstads Nutheim i Flatdal. Mange hadde passert dette stedet før, men ingen hadde vært inne i bygningene. Ellen Grøstad (gift Barstad) som er datter av Erlend Grøstad var foruten selv å være kunstner - billedhogger - den fineste guide en kunne ønske seg. Hun fortalte levende om de to brødrene, hennes onkel Terje og hennes far Erlend Grøstad. Det er jo slik at alle poeng lett blir borte for de som ikke har vært med, men vi må bare si at det var en nydelig opplevelse og se på all kunsten, høre historier knyttet til disse, og ikke minst avslutningen i kapellet i kjelle-

NYTT FRA LOKALLAGENE

ren i en av bygningene. Høytid straks vi kom inn og tonene av Bachs "Air" møtte oss. Vi satte oss stille ned til musikken var slutt og Ellen Grøstad fortsatte sine beretninger om tingene som fantes i kirken, tildels innkjøpt fra Hjartdal og fraktet til Nutheim. Hun viste oss også maleriene av de menneskene som hadde levd her gjennom tidene. Vårt medlem, Gunvald Torsdalen, som er en svært god sanger, framførte en gammel salme, og den gikk rett inn i oss med sine strofer som "Motganger møter meg, aldri du støter meg..."

Det var en overdådig og nydelig middag vi inntok. Så bar det rett hjem igjen i bussen, og det var lett skumring da vi ankom Skien. Bare en ting å si: Helt nydelig!

Else

Johan, Gerd, Gunvald, Kjell, Finn, Hans, Torunn og Gerd foran lavvoen på Granlien.

***Jeg satt ved lampen med en bok i natt,
og ved min side malte det en katt.
En mesters bok, et gyldent lampeskinn,
og jeg var kattens venn, og den var min.
Det grodde stillhet i en stuekrok
rundt meg, en katt, en lampe og en bok.
Vi var en verdensfred av fire ting
som natten kjærlig svøpte seg omkring.
Og det var intet ondt som kunne skje,
en katt, en bok, en lampe og André!***

André Bjerke

 ADVOKAT MAGGI RØDVIK
Medlem av Den Norske Advokatforening

Advokat Maggi Rødvik
Tlf. dir. 22 91 07 11

Adv. fullmektig Lars Haugen
Tlf. dir. 22 91 07 10

**Personskade - Yrkesskade
Yrkessykdom - Alm.praksis
Fri rettshjelp - Trygderett
Forsikring - Erstatning**

Advokat Maggi Rødvik
Dronningensgt. 6, 0152 Oslo
Tlf: 22 91 07 11 - Faks: 22 91 06 01
Mob: 95 05 17 74
E-post: maggi@rodvik.no
Web: www.rodvik.no

A.L.F Aust-Agder på tur

Fredag 22. august reiste 15 medlemmer av A.L.F Aust-Agder på den årlige turen til Sverige. Vi skulle ha vært 16, men dessverre var en blitt syk og kunne ikke være med oss. Denne gangen gikk turen til Tanumstrand med Grebbestad, cirka 4 mil sør for Strømstad. Dagen startet med strålende vær da vi startet fra Arendal med kurs for Langesund og fergeselskapet Kystlinks rute til Strømstad. Vel om bord var det tid for å innta en velfylt brunsj, og selvfølgelig handle litt av det som er godt og billig i taxfreen.

Vi hadde leid tre sekspersoners hytter, og vel fremme ble det god tid utover ettermiddagen og kvelden til både å spise og å ha det hyggelig sammen. Hyttene lå nær hverandre og da kvelden også hadde en ganske fin temperatur ble det til at flesteparten ble sittende ute til ganske langt på kveld.

I år var det 20-årsjubileum, og i den anledning var det bestemt at vi skulle ha litt ekstra. Lørdagen startet opp med strålende vær, og alle tok seg en liten tur til Grebbestad for deretter å slappe litt av før vi skulle ha en jubileumsmiddag på stedets hotell. Det var bestilt bord til klokken 19 og middagen besto av tre retters buffet. Med så mye god mat og mye å velge mellom ble det ganske mange turer for påfyll. Senere på kvelden var det musikk med dansebandet SeaStars og tid for en svingom for noen. Det ble en riktig trivelig

Bak fra venstre: Solveig Fyhn, Audhild Irene Solli, Jens Olav Solli, Inger Lise Thorstrand, Sven Sørensen, Inger Irene Sørensen, Vigdis Hondrom, Arild Solvang, Øyvind Sørsvann, Helge Hondrom og Dag Wroldsen.

Sittende fra venstre: Ole Stiansen, Willy Morland og Helge Wiesner.

kveld og ganske sent før flesteparten valgte å gå til hyttene. Alle var enige om at det hadde vært en kjempekoselig kveld. Noen hadde faktisk heller ikke særlig lyst til å legge seg, og fortsatte litt utover ”i de små timer”.

Men vi skulle jo tidlig opp neste morgen for avreise. Hyttene skulle ryddes og rengjøres før vi dro fra Tanumstrand klokka ti.

Nok en fin dag, sol fra en skyfri himmel og helt vindstille. Litt handling av matvarer med mer måtte vi ta oss tid til, for deretter og samles ved en kafé i Strømstad mens vi ventet på at fergen skulle ta oss tilbake til Langesund.

Ved Stokkebakken i Telemark ble det et kort stopp slik at vi alle fikk

sagt en skikkelig takk for hyggelig samvær. Og turansvarlig fikk overrakt en gave i form av en flaske med god likør.

Alt i alt en meget vellykket tur som alle håper kan gjenta seg neste år.

Dessuten er det en grei måte for oss å reise på, med kort kjøring til Langesund. Tar ikke mer enn litt under halvannen time. Behagelig overfart i en ferge med god plass.

Vi i A.L.F Aust-Agder har en god økonomi og derfor ble turen rimeelig for alle med en egenandel på 200 kroner som dekket alt.

Ole Stiansen, turansvarlig

A.L.F Sør-Trøndelag

I slutten av august 2008 var styret fra A.L.F Sør-Trøndelag på befaring på St. Olav. Sykehuset stiller her med et pent nyoppusset kontor til disposisjon for organisasjonene.

Vi fikk en fin omvisning av Anita Berg fra FFO. Kontoret ligger i første etasje i det gamle 1902-bygget. Bygget er på 3 etasjer. I 2. etasje har Arbeidsmedisinsk sine lokaler og på toppen er det kontorer og møterom. Vi i A.L.F Sør-Trøndelag har jo allerede flotte lokaler i Erling Skakkes gate, men denne muligheten kan jo vurderes som et supplement ved arrangementer etc. Vi takker St. Olav for det fine tilbudet.

Ulf Gjevik, Bjørn Brustad og Svein Rokkones.

Årsaksbehandling av kloakkgasser og gasslukt med Nutriox®

Bruk av Nutriox® hindrer septiske forhold i ledningsnett og på renseanlegg.

Hvordan oppstår gass og gassluktproblemer

Bakterier bryter ned organisk stoff i avløpsvann og slam. Brukes tilgjengelig oksygen opp i denne prosessen, oppstår anaerobe eller septiske forhold. Slike forhold fører til helsefarlig og korrosiv hydrogensulfid (H_2S) og andre uønskede og illeluktende kloakkgasser.

Nutriox®-prosessen

Ved Nutriox®-prosessen tilføres bakteriene en spesialprodusert og ufarlig nitratløsning av høyeste renhetsgrad og vannløselighet. I en biologisk prosess kultiveres en ønsket bakteriekultur. Produksjon av H_2S og uønskede kloakkgasser opphører.

Behandling av avløpsvann og slam

Tilsettes Nutriox® forbedres bakteriekulturen i avløpsvann. Helseisikoen fra uønskede kloakkgasser reduseres til et minimum. Korrosjon og sjenerende lukt forhindres. Renseanlegget avlastes. Dosering på slam forhindrer helsefarlig gassutvikling og sjenerende gasslukt. Avvanningsegenskaper, koagulering og separasjon forbedres.

Doseringskontroll

For optimal dosering av Nutriox® anbefales bruk av Yara's spesialutviklede doseringskontrollere. Tilsetning er mulig i pumpestasjoner, kummer, fortykkere, slamlagertanker og til septikk. Anbefales også på industrielt avløpsvann.

For mer informasjon ta kontakt på telefon 24 15 74 11

www.yara.no

Med hestesko i fjellet

Tekst: Jan Arne Dammen
Foto: Arne Hultberg
og Jan Arne Dammen

Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F) i Buskerud kan se tilbake på nok et vellykket seminar. Også denne gang var de samlet på Oset Høyfjellshotell på Golsfjellet en helg i september, og aldri har så mange vært med.

Foredragsholder i år som i fjor var lagets leder Jan Arne Dammen. Temaet denne gangen var mest-ringsfølelse i hverdagen for den skadde og dens pårørende.

Sosialt fellesskap er noe foreningen setter høyt, og det var lagt opp til en fiskekonkurranse i Tisleiafjorden. Men fiskesesongen var over et par dager tidligere, så det ble det dessverre ikke noe av.

Været kunne ikke vært bedre i fjellet på denne årstiden og fiskekonkurransen ble erstattet med hestekokasting, boccia og sjakk ute i det fri. Ved strandkanten ble det servert forfriskninger og nykøkt kaffe fra et sprakende bål.

Evalueringen etter dette seminaret var enstemmig: Helt supert, kjør det samme opplegget neste år!

Det har foreningen bestemt seg for å gjøre, med en liten forandring; de arrangerer det en helg tidligere. Da kan de love at det blir fiskekonkurranse!

A.L.F Buskerud med nettside

A.L.F. Buskerud kunne i år se tilbake på 20 års virke. Derfor var det ekstra hyggelig at foreningen kunne starte opp med en egen nettside. Foruten at det blir lagt ut fagstoff og ting som rører seg i lokallaget, kan du finne lenker til mange viktige nettsider. Også andre enn A.L.F. medlemmer vil enkelt kunne finne nyttige lenker på denne siden.

Du vil kunne gå inn å lese lokalaviser for Buskerud og Nordre Vestfold. Siden var ikke mer enn 14 dager gammel før de fikk advokatfirmaet Eikeradvokatene Mikkelsen & Opdahl, til å ha sin reklame på siden. Noe som gjør at siden er selvfinansierende.

Gå inn på
www.alfnorge.no/buskerud

Økt dødelighet hos asfaltarbeidere grunnet lungelidelser

Asfaltarbeid forbindes med helserisikoer grunnet ulike eksponeringer som støv, oljetåke, PAH (polysykliske aromatiske hydrokarboner) og nitrogendioksider. Flere studier har rapportert om økt dødelighet hos asfaltarbeidere grunnet luftveislidelser som kronisk obstruktiv lungeskade (KOLS).

Forskere ved blant annet Statens arbeidsmiljøinstitutt, Ullevål Universitetssykehus, Göteborg Universitet og Sahlgrenska Universitetssykehus samt Mesta AS har i en studie sett på hvorvidt det lunge-spesifikke proteinet Clara Cell Protein (CC 16) kan benyttes som en biomarkør for lungevevsskader hos asfaltarbeidere.

Forskerne fant at de ulike yrkesgruppene; ingeniører, asfaltverksoperatører og asfaltleggere, ikke viste noen forskjeller i nivåer av proteinet CC16 ved sesongstart for asfalteringen. Ved sesongslutt viste asfaltleggerne en signifikant høyere økning i CC16-konsentrasjoner enn ingeniørene.

Asfaltarbeidere er eksponert for en mengde ulike eksponeringsfaktorer og det er ennå ikke klart hvilke agens som skapte den observerte økningen i proteinet CC16.

Asfaltarbeid

Asfaltarbeid er sesongarbeid som utføres i sommermånedene her i Norden. Asfalt er en miks av tjære (bitumen) og knust stein og grus. Det produseres i asfaltfabrikker og legges på varmt på bakken av asfaltleggere (asphalt pavers).

Asfaltarbeid forbindes med helserisikoer grunnet ulike eksponeringer som støv, oljetåke, PAH (polysykliske aromatiske hydrokarboner) og nitrogendioksider.

Flere studier har rapportert om økt dødelighet hos asfaltarbeidere grunnet luftveislidelser som bronkitt og KOLS. Andre studier viser også at asfaltarbeidere har opp til 1.74 ganger høyere risiko for å dø av non-malignante luftveislidelser enn andre.

Antibetennelsesprotein

Protein CC16 (Clara Cell Protein) produseres av Claracellene som en gjenfinnes i bronkiene i lungene og har blant annet vært benyttet som en biomarkør i undersøkelser som berører ozoninduserte lungeskader, tobakks-eksponering og luftforurensning i byrom i tillegg til yrkesgrupper som brannmenn eksponert for røyk til yrkesgrupper eksponert for aerosoler fra avfall og avrenningsvann.

Lungevevsskade og lunge-spesifikke proteiner

Nivået på lunge-spesifikke proteiner i serum har blitt foreslått som markør for skader på beskyttelsesvevet i lungene som følger

etter luftveiseksponering for irritative agens.

Bakgrunnen for dette er at lunge-spesifikke proteiner beveger seg gjennom beskyttelseshinnen og inn i blodet i større mengder når hinnen er skadet. Proteinene kan derfor tjene som tidlige indikatorer på lungevevsskade.

Økning av Clara Cell Protein

Serum CC16 ser ut til å fungere tilfredsstillende som en biomarkør for lungevevsskader hos eksponerte arbeidere, men flere studier må til for å kunne få kunnskap om hvilke eksponeringsagens som er ansvarlige for den observerte effekten.

Eksponeringsreduksjon

Ansvarlig for studien Bente Ulvestad fra Mesta, sier at den har vært viktig for å påvirke bransjen til å tenke nytt. Videre sier hun at bransjen nå seriøst diskuterer å produsere asfalt ved langt lavere temperaturer enn i dag. En reduksjon på inntil 50-60 grader. Det er vist at dette dramatisk vil redusere de fleste eksponeringer asfaltarbeidere utsettes for. Som argumentasjon for å gjennomføre teknologiske endringer som gjør at en kan senke temperaturen på asfaltmassene, brukes nå arbeidsmiljø og helse, ikke bare klimautslipp og energisparing.

Kilde: STAMI

Dokumentregister

Dokumentregister vedrørende saker som er behandlet i media de siste årene.

Det er samlet rundt 70 saker som også er lagret i papirformat. Tanken bak dette registeret er at dere som ikke har tilgang til data også skal ha en mulighet til å lese aktuelle saker som har stått på trykk i aviser og tidsskrifter. Det er mange dokumenter som beskriver skader etter hydraulikkoljer.

Dersom du ikke har tilgang til internett så ta kontakt med ditt lokallag eller redaksjonen for aktuelle artikler.

Det er Sigmund Ersfjord som har samlet dette, og han kan treffes på tlf. 63 91 00 17

Hydraulikk -turbinolje

Tittel: Rush av syke etter giftolje-oppslag

Kilde: 61. Dato:11..04.2003 Sider: 1

A.L.F er kontaktet av anleggs-maskinførere landet rundt.

URL: Dagbladet.no/nyheter/2003/04/117366260.html

Tittel: Lammelser fra brystet og ned

Kilde: 51. Dato:15.04.2003 Sider: 1

Ti mekanikere i alderen 30 til 40 år har fått diagnosen MS

URL: Dagbladet.no/nyheter/2003/0415/366588.html

Tittel: Sterke, kroniske muskelsmerter

Kilde: 52. Dato:15.04.2003 Sider: 1

Vil ha svar på hvorfor han har mistet kraften i armene

URL: Dagbladet.no/nyheter/2003/0415/366588.html

Tittel: Mistet synet og fikk store lammelser

Kilde: 53. Dato:15.04.2003 Sider: 1

Kjenner seg igjen i historien til andre som er blitt skadd

URL: Dagbladct.no/nyheter/2003/04157366587.html

Tittel: Blir avfeid og ikke trodd

Kilde: 54. Dato:15.04.2003 Sider: 1

Kjempet i 12 år for å få stilt en diagnose for sine lidelser

URL: Dagbladet.no/nyheter/2003/0415/366585.html

Tittel: 106 syke har meldt seg

Kilde: 60. Dato:15.04.2003 Sider: 2

Frykter at helsa kan ha blitt ødelagt av eksponering av olje

URL: Dagbladet.no/nyheter/2003/04/15/366582.html

Tittel: Vi gir oss ikke før oss har svaret

Kilde:56. Dato: 10.05.2003 Sider: 2

Vil iverksette all den forskning som skal til for å komme til bunns i skandalen

URL: Dagbladet.no/nyheter/2003/05/10/368424.html

Tittel: Organofosfater - en trussel mot helsen?

Kilde: 4. Dato:03.06.2003 Sider: 26

SINTEF- rapport fra konferanse om organofosfatsaken i Stavanger

URL: npd.no/norsk/emner/hms/organofosfater.html

Flere linker til aktuelle artikler kommer i neste nr.

Likemannsbåten

Hallo til dere lesere av Syndrom.

Nå skriver vi desember måned, og det er igjen tid for den mørke årstiden.

Den kulminerer med julen, som er den store lysfesten. Det er rart dette hvor fort egentlig årene går, eller er det tiden som kommer til oss. Det skal ikke jeg spekulere noe nærmere på.

A.L.F Sør-Trøndelag har nå fått med 2 av 4 representanter fra organisasjonene til brukergruppen for arbeidsmedisinsk avdeling St. Olav. De andre er 1 fra LHL og 1 fra NAAF.

Vi i A.L.F ser fram til et positivt og godt samarbeid med avdelingen under ledelse av professor dr Bjørn Hilt. Samhandling og kommunikasjon er noe som er viktig på alle livets fronter.

Vi i A.L.F Sør-Trøndelag har nå vært på høsttur til Snåsa hotell. Dette var en fin helg med god mat og trivelig reisefølge. Jeg og Svein var på besøk hos Snåsa kaill'n Joralf Gjerstad. Han er nå 83 år gammel, og tar ikke imot mot så mye folk lenger. Etter en times prat med en slik person, så føler man at man har fått noe som man tar med seg videre i livet.

Vi lovte Joralf og hilse så mye til Syndrom, og han ønsker oss lykke til videre.

Den siste boken om han: Snåsamannen. Kraften som helbreder, er en av årets bøker og anbefales på det sterkeste.

Da ønsker jeg oss alle en god reise videre i livet, og ikke glem å ta kontakt hvis dere føler for det. Tlf 73852255/ mob: 905 69 718.

Mvh Marit Rokkones

ADVOKATENE HEGSEHTRØ § GRØTTE MNA

ADVOKAT IDAR HEGSEHTRØ
ADVOKAT LIV GRØTTE

**PERSONSKADER • PASIENTSKADER • YRKESSKADER
ERSTATNINGSRETT • FORSIKRINGSOPPGJØR • FRI RETTSHJELP**

TLF 74 83 43 60

E-post: idar@advokat-kontoret.no

Besøksadresse: Torgkvartalet

Postadresse: Postboks 306, 7501 Stjørdal

ARBEIDSMILJØSKADDES LANDSFORENING

Hvem er vi, hva gjør vi, hva vil vi ?

Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F) er en partipolitisk og religiøst uavhengig interesseorganisasjon for personer med sykdommer eller skader som har eller kan mistenkes å ha sammenheng med arbeidsmiljøforhold. Initiativet til foreningen ble tatt og styres av arbeidsmiljøskadde selv.

A.L.F skal fremstå som et ressursorgan i arbeidet med å forebygge og informere om løsemiddel- og andre arbeidsmiljøskader relatert til omgang med helseskadelige stoffer, og å gi opplysninger til de som vil vite mer om disse problemene.

A.L.F har likemannstilbud i alle lokallag. Likemannsarbeid går ut på at personer innen A.L.F, gjennom private samtaler, deler erfaringer med andre som har liten eller ingen kjennskap til problematikken rundt skader eller sykdommer ervervet i forbindelse med utøvelse av sitt yrke. Dette er en viktig del av arbeidet A.L.F gjør.

A.L.F søker alltid å ha et tett samarbeid med de offentlige myndigheter, fagforeninger, bedriftshelsetjenester, arbeidsgivere og verneombud.

A.L.F er tilsluttet Norges Handikapforbund og vi kan tilby de samme medlemsfordeler som andre NHF-medlemmer får.

A.L.F er landsomfattende med lokallag/kontakter i alle fylker.

A.L.F utgir et eget medlemsblad, «Syndrom». Bladet utgis 4 ganger per år og presenterer aktuelt stoff, nytt fra lokallagene og annen viktig informasjon.

A.L.F har et eget fagråd sammensatt av eksperter innenfor jus, psykologi, yrkeshygiene, arbeidsmedisin, trygdekompetanse og sosialt arbeid.

A.L.F skal foruten det å ivareta interessene til de med ervervete sykdommer og skader grunnet arbeidsmiljøet, også ivareta interessene til de pårørende.

A.L.F skal ivareta interessene til de som kan være utsatt for å bli påført sykdommer eller varige skader under utøvelse av sine yrker.

A.L.F skal arbeide for å bedre forholdene i forbindelse med diagnostiseringen av sykdommer og skader grunnet arbeidsmiljøet.

A.L.F skal drive informasjonsarbeid om skadevirkninger og konsekvenser, og hva en bør ta hensyn til for å unngå skader, for eksempel bruk av nødvendig og hensiktsmessig verneutstyr.

A.L.F skal arbeide for å opprette rehabiliteringstilbud for arbeidsmiljøskadde i Norge.

A.L.F skal markere foreningen i sammenhenger der risikoen for skader er stor.

Vårt arbeid bygger på at alle mennesker har samme grunnleggende behov og at alle mennesker er likeverdige. På bakgrunn av dette aksepterer vi ikke at sykdom eller skader skal resultere i økonomiske eller sosiale ulikheter.

Vi vil, bl.a. gjennom samtaler med pårørende, øke kunnskapen og forståelsen for de arbeidsmiljøskaddes problemer med å mestre hverdagen sosialt.

Vi vil gjennom vårt informasjonsarbeid og ved hjelp av våre erfaringer og kunnskaper øke motivasjonen hos yrkesutøvere og bedriftsledere til å arbeide aktivt for å bedre helse, miljø og sikkerhetsarbeidet i bedrifter hvor dette er nødvendig. Vi vil arrangere kurs og seminarer hvor helsepersonell, bedriftsledere, vernepersonell og yrkesutøvere kan delta.

Innmelding i Arbeidsmiljøskaddes Landsforening

Tilsluttet Norges Handikapforbund

Medlemstype (velg én)

- Hovedmedlem - kr 300,-
 Husstandsmedlemskap - kr 150,-
(forutsetter minimum ett hovedmedlem i husstanden)

Kategori:

- Arbeidsmiljøskadd
 Pårørende
 Interesse-/støttemedlem

Navn: _____

Adresse: _____

Postnummer: _____ Poststed: _____

E-post: _____

Telefon/mobil: _____

Fødselsdato og år: _____

Ja takk, send meg informasjon fra NHF og samarbeidspartnere via SMS Ja, jeg ønsker også informasjon via e-post

Sted/dato: _____

Underskrift: _____

Når jeg melder meg inn i Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F) samtykker jeg i å motta informasjon fra organisasjonen. Innmeldingen innebærer samtidig at alle opplysninger blir behandlet sensitivt og etter datatilsynets retningslinjer. Medlemskapet følger kalenderåret fra 1.1 til 31.12 samme år.

Adressaten betaler for sending i Norge

Distribueres av Posten Norge

Arbeidsmiljøskaddes Landsforening

A.L.F
Svarsending 0047
0090 Oslo

Hva er løsemidler?

Løsemidler er væsker som løser opp faste stoffer. Løsemidlene vil under bruk gå over i damp eller gassform og trekkes ned i lungene via åndedrettet og føres videre ut i kroppen via blodbanen. Mange løsemidler har evnen til å trenge gjennom huden og føres videre rundt i kroppen. På grunn av halveringstiden blir organiske løsemidler lagret i kroppens fettvev og kan forvolde skade i hjerne og nervecellene. På grunn av sine kjemiske egenskaper kan de over tid skade sentralnervesystemet. De kan også skade slimhinner og indre organer som lever og nyrer.

Hva er Isocyanater?

Isocyanater er ikke et løsemiddel, men et kjemisk stoff som finnes i en hel rekke produkter som benyttes bl.a. i bil, møbel og bygningsbransjen. De som arbeider i bilbransjen, f. eks. med oppretting, billakkering og bilglass, kommer i kontakt med isocyanater gjennom kjemikalier, lim og lakkprodukter. Dessuten vet man at isocyanater frigjøres ved oppvarming. Dette er spesielt aktuelt ved sveising og annet mekanisk arbeid som utvikler varme og som foretas på lakkerte og andre behandlede flater. Det har lenge vært kjent at kontakt med isocyanater kan medføre akutte og kroniske helseskader, som for eksempel lunge- og hudsykdommer. Nyere forskning har vist at dette problemet sannsynligvis er mye mer omfattende enn man tidligere har trodd.

Hva er MCS? (Multi kjemisk overfølsomhet)

Mange yrkesaktive, som har fått ødelagt helsa på grunn av skadelig kjemisk påvirkning, har i tillegg utviklet MCS. Tilstanden kjennetegnes ved at de som rammes reagerer med sykdomssymptomer på kjemiske stoffer, selv i

meget lave konsentrasjoner. Tilstanden opptrer relativt ofte sammen med andre helseskader, som for eksempel løsemiddelskader, astma og skader på slimhinner.

De som blir syke får symptomer fra flere organsystemer, oftest fra sentralnervesystemet og luftveiene. En del personer får i tillegg psykiske problemer, som kan skyldes virkninger av det kjemiske stoffet i seg selv, eller belastninger som følge av sykdommen.

Pårørende

Når en person blir utsatt for en skade relatert til bruk av helseskadelige stoffer, får dette store konsekvenser for familien. Det vil igjen gi seg utslag i den skaddes situasjon og kan i mange tilfeller medføre til psykiske belastninger for alle, i tillegg til sykdommen. Det er derfor viktig at de pårørende, sammen med den skadde, blir informert om hva en løsemiddelskade eller annen kjemisk helseskade innebærer, hvorfor den skadde har endret personlighet og hvordan en best skal takle en vanskelig familiær situasjon.

Mangel på slik kunnskap hos de pårørende skaper ofte unødige konflikter. Arbeidsmiljøskaddes Landsforening har som et av de viktigste formålene å tilrettelegge for en større forståelse og kunnskap omkring denne problematikken.

Vansker med å mestre aggressivitet er et sosialt handikap. For å skjule sine problemer med det er det vanlig at den skadde isolerer seg, og ofte er det ektefellen som må representere familien utad.

Med andre ord får den skadde ofte stadig færre kontakter med andre, og blir mer og mer avhengig av sin ektefelle og øvrige familie.

Løsemiddel- og andre kjemiske helseskader kan i mange tilfeller ikke helbredes, men man kan lære seg å leve med dem.

MEDLEMSFORDELER

Som hovedmedlem i Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F) er du i tillegg fullverdig medlem i Norges Handikapforbund. Du får en rekke gode, nyttige og varierte medlemstilbud både igjennom A.L.F og NHF. Medlemskontingenten må være betalt for å kunne benytte seg av medlemsfordelene.

Råd og veiledningstjeneste.
Rettighetsinformasjon.

Rabattordninger på: Bensin, hotell-
opphold, feriereiser og bilutleie.

Bli medlem nå!

Gunstige forsikringsordninger.
Medlemskap i NAF til redusert pris.

NHFs feriehytte m/anneks kan
leies til svært gunstige priser.

Medlemskontigent per 1.1.2008

Kr 300,- for hovedmedlemmer/interessemedlemmer

Kr 150,- for husstandsmedlemmer

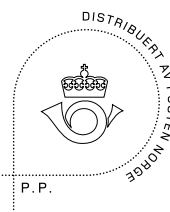
ISSN 0802-6092

Returadresse:

Arbeidsmiljøskaddes
Landsforening
Postboks 9217 Grønland
0134 OSLO

B

NORGE

P.P.

A.L.Fs lokallag og kontaktpersoner

Akershus lag av A.L.F

Leder Tom Vernang
Steinsleppen 9, 1405 Langhus
Telefon 64 87 37 46
E-post: t-egil-v@online.no
Lagets adresse:
Holteveien 5, 1400 Ski
Lagets telefon 90 21 43 51

Aust-Agder lag av A.L.F

Leder Jens Olav Solli
Gml. Sandvigsvei 21
4816 Kolbjørnsvik
Telefon: 37 01 11 25
Mobil: 90 60 12 33
E-post: jensolli@start.no
Lagets adresse:
Myratunet Bo & omsorgssenter
4849 Arendal

Buskerud lag av A.L.F

Leder Jan Arne Dammen
Revefaret 47, 3033 Drammen
Telefon: 32 88 55 07
Mobil: 90 59 31 53
E-post: arnedam@online.no

Finnmark lag av A.L.F

Kontakt: Bjørn-Erik Reiersen
Marienlund 21 B, 9511 Alta
Mobil: 91 55 76 00
E-post: reiersen@hoved.net

Hedmark

Norges Handikapforbund
Postboks 9217 Grønland
0134 Oslo
E-post: helseskader@nhf.no

Hordaland lag av A.L.F

Leder Fred Gunnar Eide
Hylkjebakken 12, 5109 Hylkje
Telefon: 55 24 88 24
Mobil: 99 35 88 86
E-post: fgu-eid@online.no

Møre og Romsdal lag av A.L.F

Leder Frode Steen Gunstensen
Moen, 6440 Elnesvågen
Telefon: 71 26 50 82
Mobil: 99 74 66 72
E-post: frode@alfnorge.no

Nordland lag av A.L.F

Kontakt: Haldor Solhaug
Burmaveien 21, 8640 Hemnesberget
Telefon: 75 19 31 39
Mobil: 91 68 40 59

Kontakt: Karl Grønningsæter
Tjønnevegen 3, 8610 Mo i Rana
Telefon: 75 13 10 94
Mobil: 90 94 21 06

Nord-Trøndelag lag av A.L.F

Leder Svein Bedin
Heggli, 7600 Levanger
Telefon 74 09 58 28
Mobil 95 15 64 81
E-post: sve-bedi@online.no

Oppland lag av A.L.F

Leder Jan Bakken
Åveitbakken 1 A, 2609 Lillehammer
Telefon: 61 25 48 75
Mobil: 92 03 41 53
E-post: ja-torb@online.no

Oslo lag av A.L.F

Leder Geir Werner
Norderhovgt. 34 B, 0654 Oslo
Mobil: 92 82 06 75
E-post: alfoslo@nhf.no

A.L.F Offshore Ekofisk Ressursgruppe

Leder Øystein Haugland
Vassteigen 118, 5141 Fyllingsdalen
Telefon: 55 10 70 35
Mobil: 95 27 24 15
E-post: hauglao@c2i.net

Nestleder Jan Erik Tandberg
Næpetrø. 11, 4790 Lillesand
Mobil: 91 53 63 59
E-post: je-tan@online.no

Rogaland lag av A.L.F

NHF Sørvest
Kokstadveien 46 B, 5257 Kokstad
Telefon: 55 11 99 50
E-post: nhf.soerwest@nhf.no

Sogn og Fjordane

Kontakt: Kjell Horn
6770 Nordfjordeid
Telefon: 57 86 00 24
Mobil: 48 10 00 34
E-post: helseskader@nhf.no

Sør-Trøndelag lag av A.L.F

Leder Svein Rokkones
Mariannestien 2, 7105 Stadsbygd
Telefon: 73 85 22 55
Mobil: 90 25 34 40
E-post: marokko@online.no

Telemark lag av A.L.F

Leder John Sigurd Andrèn
Porsgrunnsvegen 19 A, 3730 Skien
Telefon: 35 52 12 83
E-post: e-andren@online.no

Troms lag av A.L.F

Leder Leif G. Morland
Venusveien 40, 9024 Tomasjord
Telefon: 77 63 95 96
Mobil: 90 74 95 99
E-post: leifgm@online.no

Vest-Agder lag av A.L.F

Leder Lars Kristian Hille
Postboks 168, 4502 Mandal
Telefon: 38 26 11 65
Mobil: 91 30 88 73
E-post: kr-hil@frisurf.no

Vestfold lag av A.L.F

Leder Trond Tore Ceeberg
Liaveien 21, 3158 Andebu
E-post: ceeberg@online.no

Østfold lag av A.L.F

NHF Øst
Holteveien 5, 1400 Ski
Telefon: 64 87 88 44
Telefaks: 64 87 88 49
E-post: nhf.oest@nhf.no

A.L.F Internasjonal, Spania

Rune Bergmann
Apartado 122, 03581 Alfaz Playa
Alicante, Spania
Telefon: 0034 - 96686 6005
E-post: runebergmann@yahoo.com